

Prince of Songkla University
Pattani Campus
ภาคผนวก

Prince of Songkla University
Pattani Campus
ภาคผนวก ก
หนังสือขอความอนุเคราะห์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยอิสลามศึกษา สำนักงานเลขาธิการ งานบัณฑิตศึกษา โทร. 095-0699206

ที่ มอ 751/

วันที่ เมษายน 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาฟีฟ ลาเต๊ะ

ด้วยนายฟาฎิล กือแน รหัสนักศึกษา 5720420103 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขา การบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนา ชุดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาด้วยรูปแบบ FADIL สำหรับครู โรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส” โดยมี ดร.ซ่มซู สาอุ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ วิทยาลัยอิสลามศึกษา ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของชุดการฝึกอบรม พร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการ ปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการทำวิจัยต่อไป พร้อมกันนี้ได้แนบเอกสารมาด้วย จำนวน 1 ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักขอบคุณยิ่ง

(ดร.ยูโซะ ตาละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำเนาเดียวกันเรียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิเลาะ แวอุเซ็ง

ที่ ศธ 0521.2.08/

วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรู่สะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

18 เมษายน 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เรียน ดร.นียอ บาสา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ชุดการฝึกอบรมเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยนายฟาฎิล กือแน รหัสนักศึกษา 5720420103 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาชุดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาด้วยรูปแบบ FADIL สำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส” โดยมี ดร.ซัมซุ สาอุ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ วิทยาลัยอิสลามศึกษา ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของชุดการฝึกอบรม พร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการทำวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ยูโซะ ตาละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ

โทรศัพท์ 095-069-9206, 0 7331 3930 - 50 ต่อ 2228

โทรสาร 0 7334 8726

ที่ ศธ 0521.2.08/

วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรู่สะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

16 มิถุนายน 2560

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัยของนักศึกษาปริญญาโท

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอัลอิสลามียะห์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ชุดฝึกอบรมเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยนายฟาฎิล กือแน รหัสนักศึกษา 5720420103 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิทยานิพนธ์ ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส” โดยมี ดร.ซัมซุ สาอู เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษามีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์ในการจัดอบรมด้วยชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา ในโรงเรียนของท่าน จากกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ครูผู้สอนในรายวิชาอิสลามศึกษา เพื่อใช้ประกอบเป็นข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ทางการศึกษาต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ยูโซะ ตาเละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ

โทรศัพท์ 095-069-9206, 0 7331 3930 - 50 ต่อ 2228

โทรสาร 0 7334 8726

Prince of Songkla University
Pattani Campus
ภาคผนวก ข
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาฟีฟี ลาเต๊ะ
 สาขาชำนาญการ สถิติประยุกต์ทางการศึกษา
 ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาประเมินผลและวิจัยทางการศึกษา
 สถานที่ทำงาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิไละ แวอุเซ็ง
 สาขาชำนาญการ อุดมศึกษา
 ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำแผนกวิชาการสอนอิสลามศึกษา
 ภาควิชาอิสลามศึกษา
 สถานที่ทำงาน วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 วิทยาเขตปัตตานี

3. ดร.นียอ บาสา
 สาขาชำนาญการ บริหารการศึกษา
 ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์
 สถานที่ทำงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3

Prince of Songkla University
Pattani Campus
ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ชุดฝึกอบรมเพื่อด้วยรูปแบบ FADIL พัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา
สำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส

Training Packages by FADIL Model for Enhancing the Using Skills
of Islamic Studies Teaching Aids for Teachers in
Al-Islamiah School in Narathiwat Province

*Prince of Songkla University
Pattani Campus*

คำนำ

ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา สำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส ได้จัดทำขึ้นเพื่อให้ครูอิสลามในโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ได้ใช้เป็นเอกสารสำหรับการฝึกอบรมในการเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติการสอนในโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและแนวความคิดการออกแบบระบบการเรียนการสอน ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ะ และศึกษาดำรง เอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอน จากนั้นได้ประมวลสังเคราะห์เป็นชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา สำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์โดยเฉพาะ เพราะจะช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ มีทัศนคติที่ดี เพิ่มทักษะต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน

ผู้วิจัยหวังว่าชุดฝึกอบรมนี้จะมีประโยชน์ และจะช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเข้าใจในเนื้อหาสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการได้ หากมีข้อบกพร่องใดๆ ของชุดฝึกอบรมนี้ ผู้วิจัยต้องขออภัยมา ณ ที่นี้และน้อมรับการแก้ไขด้วยความขอบคุณอย่างยิ่ง

ฟาฎิล กือแน

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
หลักการและเหตุผล.....	116
จุดประสงค์ของหลักสูตร.....	117
เนื้อหาสาระของหลักสูตร.....	117
ตารางการฝึกอบรม.....	118
รูปแบบการฝึกอบรม.....	119
สื่อประกอบการฝึกอบรม.....	119
การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม.....	119
แผนการฝึกอบรมที่ 1.....	120
แผนการฝึกอบรมที่ 2.....	121
แผนการฝึกอบรมที่ 3.....	154
แผนการฝึกอบรมที่ 4.....	164
แผนการฝึกอบรมที่ 5.....	167

Prince of Songkla University
Pattani Campus

1. หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 ในหมวด 7 ว่าด้วยครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาในมาตรา 52 ได้ส่งเสริมให้มีกระบวนการผลิตการพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครูคณาจารย์รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่องและในหมวดที่ 9 ว่าด้วยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษามาตราที่ 63 ถึงมาตราที่ 69 ได้กล่าวไว้ว่ารัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียนตำราหนังสือทางวิชาการสื่อสิ่งพิมพ์วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สภาพปัญหาการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนส่วนใหญ่ มีปัญหาในด้านหลักการใช้สื่อการสอน เช่น ด้านการวางแผนและการผลิตสื่อการสอน ด้านการกำหนดจุดประสงค์ของสื่อ ด้านการดัดแปลงหรือออกแบบสื่อใหม่ ด้านการใช้สื่อการสอน ด้านการกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน ด้านการประเมินผล ตัวอย่างปัญหาที่พบ เช่น นักเรียนไม่มีความพร้อมในเนื้อหาที่ครูสอน สื่อการสอนมีน้อยไม่หลากหลาย ครูใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ไม่ชำนาญ สื่อมีไม่เพียงพอ นักเรียนสนใจเรียนในระยะเวลาสั้นๆ สร้างเครื่องมือประเมินสื่อไม่ถูกต้อง จากปัญหาดังกล่าวได้รับข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขคือ จัดให้มีการอบรมครูอิสลามศึกษาในเรื่องการจัดทำสื่อการเรียนการสอนอิสลามศึกษา พร้อมทั้งแนะนำวิธีการใช้สื่ออย่างถูกต้อง

สื่อการเรียนการสอนเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนการสอนและการสร้างสื่อที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น จากรายงานการประชุมของโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ (รายงานการประชุมครั้งที่5/2559: 3) พบว่า ครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการจัดทำสื่อการสอนรายวิชาอิสลามศึกษาที่จำกัด ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการสอนอิสลามศึกษาด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยชุดฝึกอบรมรูปแบบ “ดูงาน-คิด-ค้น-ทดลอง-ถอดบทเรียน” (FADIL Model) เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทักษะในการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา และสามารถสร้างสื่อการสอนอิสลามศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนต่อไป

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ และมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นภายในระยะสั้น ผู้วิจัยจึงได้มีการปรับลดและหลอมรวมขั้นตอนของ ADDIE Model และได้บูรณาการเข้าด้วยกันกับหลักการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ตามทฤษฎีของ โนลส์ (Knowles 1980: 31) ซึ่งได้มีการเพิ่มกระบวนการ ดูงาน (Field Trip) คือ การเปิดโลกทัศน์ เพื่อเพิ่มประสบการณ์และสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง และ ถอดบทเรียน (Lesson Learned) คือ การสรุปบทเรียนเพื่อสะท้อนความรู้ความเข้าใจ และเพื่อการขยายผล

ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL “ดูงาน-คิด-ค้น-ทดลอง-ถอดบทเรียน” (FADIL Model) ดังรายละเอียดคือ

ดูงาน (Field Trip) คือ การเปิดโลกทัศน์ เพื่อเพิ่มประสบการณ์ และสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง

คิด (Analyze) คือ กระบวนการที่ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมคิดวิเคราะห์ผ่านกิจกรรมการอบรมโดยมีผู้วิจัยวิจัยเป็นเพื่อนคู่คิด

ค้น (Design & Develop) คือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมและผู้วิจัยเพื่อออกแบบและผลิตสื่อการสอนอิสลาม

ทดลอง (Implement) คือ การทดลองใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาที่ผลิตขึ้น และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของสื่อระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมและผู้วิจัย

ถอดบทเรียน (Lesson Learned) คือ การสรุปบทเรียนเพื่อสะท้อนความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสื่อการสอน และเพื่อการขยายผลต่อไป

2. จุดประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เปิดโลกทัศน์ เพื่อเพิ่มประสบการณ์ และสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถวิเคราะห์และมีความเข้าใจในกระบวนการใช้สื่อการสอน
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถพัฒนาสื่อการสอนเป็นของตนเอง
4. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทดลองใช้สื่อการสอนของตนเอง
5. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถสรุปบทเรียนเพื่อสะท้อนความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสื่อการสอนและเพื่อการขยายผลต่อไป

3. เนื้อหาสาระของหลักสูตร

หลักสูตรฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส มีองค์ประกอบดังนี้

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสื่อการสอน

- 1.1 ความหมาย และลักษณะของสื่อการสอน
- 1.2 ความสำคัญและความจำเป็นของการใช้สื่อการสอน
- 1.3 การจำแนกและประเภทของสื่อการสอน

2. กระบวนการของการใช้สื่อการสอน

- 2.1 การพิจารณาลักษณะผู้เรียน
- 2.2 การกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อ
- 2.3 การดัดแปลงและออกแบบสื่อ
- 2.4 การใช้สื่อการสอน

2.5 การกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน

2.6 การประเมินผล

3. การใช้สื่อการสอนประเภทต่างๆ

3.1 การใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุไม่ต้องฉาย

3.2 การใช้สื่อประเภทเสียง

3.3 การใช้สื่อการสอนประเภทฉาย

3.4 การใช้สื่อประเภทกิจกรรม

4. การสรุปและรายงานผล

4.1 การประเมินผลสื่อการสอน

4.2 ตัวอย่างสื่อการสอนที่มีคุณภาพ

4. ตารางการฝึกอบรม

ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา สำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส ตามหลักสูตรนี้ในเวลาในการอบรม 5 ครั้ง รวมเป็นระยะเวลา 19 ชั่วโมง โดยมีรายละเอียดของตารางการฝึกอบรม ดังนี้

ครั้งที่	รูปแบบการฝึกอบรม/แผนการฝึกอบรม	เวลา
1	“F” (Field Trip) ดูงาน แผนการฝึกอบรมที่ 1 การเปิดโลกทัศน์	5 ชม.
2	“A” (Analyze) คิด 1. ทดสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอนก่อนการฝึกอบรม 2. วัดทัศนคติต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาก่อนการฝึกอบรม 3. แผนการฝึกอบรมที่ 2 การศึกษาความรู้พื้นฐาน สื่อการสอนในอิสลาม ความสำคัญ การจำแนกประเภท และกระบวนการใช้สื่อการสอน	3 ชม.
3	“D” (Design & Develop) คำน แผนการฝึกอบรมที่ 3 การใช้สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ	3 ชม.
4	“I” (Implement) ทดลอง แผนการฝึกอบรมที่ 4 การทดลองใช้สื่อการสอนของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้พัฒนาขึ้น	5 ชม.
5	“L” (Lesson Learned) ถอดบทเรียน 1. แผนการฝึกอบรมที่ 5 การประเมินผลสื่อการสอนของผู้เข้ารับการฝึกอบรม 2. สรุปผลที่ได้จากการฝึกอบรมรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ 3. ทดสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอนหลังการฝึกอบรม 4. วัดทัศนคติต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาหลังการฝึกอบรม 5. สอบถามความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม	3 ชม.

5. รูปแบบการฝึกอบรม

ฝึกอบรมโดยใช้รูปแบบ FADIL “ดูงาน-คิด-ค้น-ทดลอง-ถอดบทเรียน” (FADIL Model) ดังรายละเอียดคือ

1. ตัว “F” (Field Trip) ดูงาน คือ การเปิดโลกทัศน์ เพื่อเพิ่มประสบการณ์ และสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้เกิดแรงกระตุ้น สร้างขวัญ กำลังใจแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. ตัว “A” (Analyze) คิด คือ กระบวนการที่ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม คิดวิเคราะห์ผ่านกิจกรรมการอบรมโดยมีผู้วิจัยเป็นเพื่อนคู่คิด (กัลยาณมิตร)
3. ตัว “D” (Design & Develop) ค้น คือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมและผู้วิจัยเพื่อออกแบบและผลิตสื่อการสอนอิสลามศึกษา
4. ตัว “I” (Implement) ทดลอง คือ การทดลองใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของสื่อระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมและผู้วิจัย
5. ตัว “L” (Lesson Learned) ถอดบทเรียน คือ การสรุปบทเรียนเพื่อสะท้อน ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสื่อการสอน และเพื่อการขยายผลต่อไป

6. สื่อประกอบการฝึกอบรม

1. ใบความรู้
2. Power Point
3. วิดีโอทัศน์
4. ใบงาน

7. การวัดผลและประเมินการฝึกอบรม

1. ด้านความรู้ ใช้แบบทดสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอนก่อนและหลัง การฝึกอบรม
2. ด้านทัศนคติ ใช้แบบวัดทัศนคติต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาก่อนและหลัง การฝึกอบรม
3. ด้านทักษะ ใช้แบบประเมินทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา
4. ด้านความพึงพอใจ ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม

แผนการฝึกอบรมที่ 1

การเปิดโลกทัศน์

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เปิดโลกทัศน์ เพื่อเพิ่มประสบการณ์ และสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้เกิดแรงกระตุ้น สร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ระยะเวลาในการฝึกอบรม

5 ชั่วโมง

สถานที่

ศึกษาดูงาน ณ โรงเรียนพระยานาวินคลองหินวิทยา จังหวัดปัตตานี

รูปแบบการฝึกอบรม

ตัว “F” Field Trip (ดูงาน) คือ การเปิดโลกทัศน์ เพื่อเพิ่มประสบการณ์ และสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง

ขั้นตอนดำเนินการฝึกอบรม

1. รับฟังการแนะนำข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน
2. รับฟังการบรรยายหัวข้อ เทคนิคการจัดการเรียนการสอน และการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา
3. เยี่ยมชมบรรยากาศการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาในแต่ละห้อง และแต่ละช่วงชั้น

การวัดผลประเมิน

สังเกตปฏิกิริยาของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

แผนการฝึกอบรมที่ 2

การศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสื่อการสอน

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถวิเคราะห์และมีความเข้าใจในกระบวนการใช้สื่อการสอน

ระยะเวลาในการฝึกอบรม

3 ชั่วโมง

เนื้อหาสาระ

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสื่อการสอน
  - 1.1 ความหมาย ความสำคัญ ของการใช้สื่อการสอน และสื่อการสอนในอิสลาม
  - 1.2. การจำแนก และประเภทของสื่อการสอน
2. กระบวนการใช้สื่อการสอน
  - 2.1 การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน
  - 2.2 การกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อการสอน
  - 2.3 การดัดแปลงและออกแบบสื่อใหม่
  - 2.4 การสร้างและใช้สื่อการสอน
  - 2.5 การกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน
  - 2.6 การประเมินผล

สื่อประกอบการฝึกอบรม

1. ใบความรู้ที่ 1 มีเนื้อหาเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ การจำแนกประเภทของสื่อการสอน และสื่อการสอนในอิสลาม
2. Power Point ตอนที่ 1 นำเสนอเนื้อหาเดียวกันกับใบความรู้ที่ 1
3. ใบความรู้ที่ 2 มีเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการใช้สื่อการสอน
4. Power Point ตอนที่ 2 นำเสนอเนื้อหาเดียวกันกับใบความรู้ที่ 2

รูปแบบการฝึกอบรม

ตัว “A” (Analyze) คิด คือ กระบวนการที่ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมคิดวิเคราะห์ผ่านกิจกรรมการอบรมโดยมีผู้วิจัยเป็นเพื่อนคู่คิด (กัลยาณมิตร)

ขั้นตอนดำเนินการฝึกอบรม

1. ทดสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอนก่อนการฝึกอบรม
2. วัดทัศนคติต่อการใช้อุปกรณ์การสอนอิสลามศึกษาก่อนการฝึกอบรม
3. แจกใบความรู้ที่ 1 และเปิด Power Point ตอนที่ 1 เพื่อนำเสนอ ร่วมกันพูดคุย วิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามเนื้อหาสาระ และหัวข้อที่ได้กำหนด
4. แจกใบความรู้ที่ 2 และเปิด Power Point ตอนที่ 2 เพื่อนำเสนอ ร่วมกันพูดคุย วิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามเนื้อหาสาระ และหัวข้อที่ได้กำหนด

การวัดผลและประเมิน

1. แบบทดสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอนก่อนการฝึกอบรม
2. แบบวัดทัศนคติต่อการใช้อุปกรณ์การสอนอิสลามศึกษาก่อนการฝึกอบรม

Prince of Songkla University
Pattani Campus

แบบทดสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอน (ก่อนการฝึกอบรม)

ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครู
โรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส

ชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม.....
ชื่อผู้ประเมิน.....
วันที่ เดือน ปี ที่ประเมิน.....

1. ข้อใดกล่าวถึงความหมายของสื่อการ

เรียนการสอนได้ถูกต้องที่สุด

ก. การใช้วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ และ
กระบวนการต่าง ๆ เพื่อช่วยประหยัดเวลาใน
การสอน

ข. การใช้วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ และ
กระบวนการต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดความ
น่าสนใจในการสอน

ค. การใช้วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ และ
กระบวนการต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมี
ความสนใจในการเรียน

ง. การใช้วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ และ
กระบวนการต่าง ๆ เพื่อช่วยในการถ่ายทอด
ความรู้ประสบการณ์ไปยังผู้เรียน เพื่อให้การ
เรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์

ค. ครูสามารถสอนและทำกิจกรรมการเรียน
การสอนได้กว้างขวางมากขึ้น

ง. ไม่มีข้อใดถูก

4. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง

ก. สื่อการสอนให้ประสบการณ์ที่เป็นจริงแก่
ผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ถูกต้องทั้งยัง
ช่วยให้ผู้เรียนจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้มากและ
จำได้นาน

ข. สื่อการสอนจะทำให้ได้ประสบการณ์ตรง
และเรียนรู้ได้ดีมากกว่าผู้เรียนที่ไม่มีสื่อการสอน
ในการจัดการเรียนการสอน

ค. สื่อการสอนเร้าให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ
และช่วยผู้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง

ง. ไม่มีข้อถูก

2. ข้อใดคือความสำคัญของสื่อการสอน

ก. ช่วยประหยัดเวลาในการสอน

ข. ช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับ
ผู้เรียน

ค. ช่วยแบ่งเบาภาระของครู

ง. ถูกทุกข้อ

5. การใช้สื่อการสอนจะช่วยประหยัดเวลา
หมายความว่าอย่างไร

ก. เมื่อใช้สื่อแล้วไม่ต้องลบกระดานดำ

ข. ขณะสอนไม่ต้องห่วงเรื่องคำอธิบาย

ค. เวลาสอนเพียงแต่ยกให้ดูไม่ต้องทำอะไร

ง. ผลิตขึ้นมาแล้วใช้สอนซ้ำได้หลายครั้ง

3. ข้อใดกล่าวถึงคุณค่าของสื่อการสอนได้
ถูกต้อง

ก. ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ของสอน

ข. ทำให้เนื้อหาวิชาความรู้ที่สอนมีความหมาย
ต่อผู้สอนมากขึ้น

6. ข้อใดคือความหมายของสื่อการสอน
ประเภทวัสดุ

ก. สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตนเองโดย
ไม่จำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วย

- ข. ถูกผลิตเพื่อใช้ร่วมกับทรัพยากรอื่น
- ค. สามารถถ่ายทอดออกมาให้เห็นหรือได้ยินได้
- ง. ข้อ ก และ ข้อ ค ถูก

7. ข้อใดจัดวางเป็นสื่อการสอนประเภทวัสดุ

- ก. คอมพิวเตอร์
- ข. โทรทัศน์
- ค. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ
- ง. รูปภาพ

8. ข้อใดกล่าวถึงสื่อการสอนประเภทกิจกรรมได้ถูกต้อง

- ก. จัดขึ้นเพื่อกระทำร่วมกับทรัพยากรอื่น ๆ
- ข. การอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
- ค. เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวอยู่เสมอ
- ง. เป็นทรัพยากรเพื่อช่วยในการเรียนรู้

9. ในการจัดทำสื่อการสอนครูควรคำนึงถึงสิ่งใดเป็นอันดับแรก

- ก. สามารถเตรียมและวางแผนการใช้สื่อการสอนได้
- ข. สามารถผลิตสื่อการสอนแบบง่ายได้
- ค. สามารถเขียนจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนได้อย่างชัดเจน
- ง. สามารถเลือกสื่อต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับวิธีการสอนแบบต่าง ๆ ได้

10. ขั้นตอนการวางแผนและการผลิตสื่อการสอนควรคำนึงถึงข้อใดเป็นลำดับแรก

- ก. ต้องคำนึงถึงลักษณะทั่วไปและลักษณะเฉพาะของผู้เรียนลักษณะทั่วไปได้แก่ อายุ ระดับความรู้ สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของผู้เรียนแต่ละคน

ข. ต้องวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียนเพื่อผู้สอนจะได้ทราบว่า ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนนั้นมากน้อยเพียงใด

ค. จะต้องเลือกสื่อให้มีความสัมพันธ์กับลักษณะผู้เรียน

ง. ต้องทราบถึงลักษณะทั่วไปของผู้เรียนต้องมีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาบทเรียน

11. ข้อใดคือวัตถุประสงค์ในการผลิตสื่อการสอน

- ก. เพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน
- ข. เพื่อโฆษณาโน้มน้าวใจ
- ค. เพื่อให้ความบันเทิง
- ง. ครูสามารถหาวัสดุมาเพิ่มได้ง่าย

12. การกำหนดสื่อโดยยึดเอาตัวครูเป็นหลักนั้นมีข้อดีในข้อใด

- ก. ครูสามารถสอนได้ตรงตามหลักสูตร
- ข. ครูสามารถสนองตอบตามแผนการสอนได้
- ค. ครูสามารถเลือกตามความก้าวหน้าและประสบการณ์ของตน
- ง. ครูสามารถหาวัสดุมาเพิ่มได้ง่าย

13. การกำหนดสื่อตามข้อ 12 มีจุดอ่อนในเรื่องใด

- ก. สื่อที่ได้มักจะไม่สวยงามดึงดูดใจนักเรียน
- ข. ครูอาจกำหนดผิดพลาดเพราะไม่เข้าใจหลักสูตร
- ค. ครูอาจทำสื่อไม่ได้เพราะขาดความรู้
- ง. สื่อการสอนอาจไม่เหมาะสมกับผู้เรียนได้

14. การกำหนดสื่อการสอนตามแผนการสอนนั้นมีข้อดีอย่างไร

- ก. เลือกสื่อได้เด่นชัด
- ข. ครูสร้างสื่อได้ง่ายกว่าการกำหนดแบบอื่น ๆ
- ค. จะมีความสัมพันธ์กันทั้งแผนการสอน

ง. สื่อที่กำหนดหาได้จากผู้อื่นเพราะมีในหลักสูตร

15. ครูสอนวิชาภาษาอาหรับควรใช้สื่อในข้อใดที่จะทำให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ได้มากที่สุด

- ก. ซักถามเป็นรายบุคคล
- ข. เครื่องเล่นเสียง
- ค. การจัดกิจกรรมสนทนาเป็นรายกลุ่ม
- ง. วีดีโอ/ภาพยนตร์ต่าง ๆ

16. จากข้อ 11 เพื่อให้การเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์มากที่สุด ครูสมควรเตรียมตัวในการสอนอย่างไร

- ก. วางแผนการสอนให้รัดกุม กำหนดหัวข้อการเรียน และเลือกสื่อที่ตรงกับเนื้อหา จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนอภิปราย และมีการสรุปทบทวนให้เกิดแนวคิด
- ข. ให้นักเรียนศึกษาจากสื่อเอง สรุปทบทวนหรือไม่ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เรียน
- ค. วางแผนการสอนให้รัดกุม กำหนดหัวข้อการเรียน และเลือกสื่อที่ตรงกับเนื้อหา จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนอภิปราย และมีการสรุปทบทวนให้เกิดแนวคิด โดยใช้แผ่นโปร่งใสเป็นสื่อในการสรุปแนวคิดอีกรอบ
- ง. ถูกทุกข้อ

17. ที่ว่าการกำหนดสื่อควรยึดตัวผู้เรียนเป็นหลักนั้นหมายความว่าอย่างไร

- ก. เพื่อให้เด็กเกิดความพอใจ
- ข. เพื่อให้ขนาดพอดีกับเด็กนักเรียน
- ค. เพื่อให้เหมาะสมกับการรับรู้ของผู้เรียน
- ง. เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกรักอยากเรียน

18. การกำหนดสื่อที่ให้ผู้เรียนเรียนเองได้นั้นเนื่องจากเหตุผลความเชื่อใด

- ก. เป็นการใช้สื่อให้เป็นประโยชน์
- ข. สื่อใช้สอนแทนครูไปได้เลย
- ค. ความรู้มีอยู่ที่เด็กมากกว่าครูจะไม่ต้องสอน
- ง. ความรู้มีอยู่รอบตัวเด็กแม้แต่เพื่อนในกลุ่ม

19. ความบกพร่องในข้อใดที่ทำให้ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนได้ผลน้อยที่สุด

- ก. ผลิตสื่อไม่ดี
- ข. สื่อไม่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน
- ค. ครูไม่มีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อ
- ง. ไม่มีงบประมาณในการผลิตสื่อ

20. การกำหนดสื่อการสอนสำหรับครูทุกคนย่อมแตกต่างกันไป ดังนั้นคนที่กำหนดสื่อการสอน

ที่ดีที่สุดควรเป็นใคร

- ก. ครูผู้สอนวิชานั้น ๆ
- ข. เจ้าหน้าที่โสตทัศนูปกรณ์
- ค. ผู้บริหารโรงเรียน
- ง. ครูฝ่ายวิชาการ

แบบวัดทัศนคติต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา (ก่อนการฝึกอบรม)

ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครู
โรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส

คำอธิบาย แบบวัดทัศนคติมีทั้งหมด 2 ตอน ขอให้ผู้ตอบแบบวัดทัศนคติตอบให้ครบทั้ง 2 ตอน เพื่อให้
การดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ต่อไป

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความ

1. เพศ

หญิง ชาย

2. อายุ

ต่ำกว่า 20 ปี 20-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 51 ปีขึ้นไป

3. วุฒิการศึกษา

มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ชานาวิยะห์
 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี

4. เคยผ่านการฝึกอบรมด้านสื่อการสอน

เคย ไม่เคย

ตอนที่ 2 ระดับทัศนคติต่อการต่อการใช้สื่อการสอน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับทัศนคติของท่านเพียงระดับเดียว

ข้อความ	ระดับทัศนคติ				
	5 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	4 เห็นด้วย	3 ไม่แน่ใจ	2 ไม่เห็น ด้วย	1 ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ					
2. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ ยุ่งยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้น					
3. ช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน					
4. ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกัน และเกิด ประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียนด้วยกัน					

ข้อคำถาม การใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา	ระดับทัศนคติ				
	5 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	4 เห็นด้วย	3 ไม่แน่ใจ	2 ไม่เห็น ด้วย	1 ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
5. ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น					
6. ทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดีในระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและกับผู้สอนด้วย					
7. ช่วยประหยัดเวลาเรียน โดยใช้เวลาน้อย แต่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้มากขึ้น					
8. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจ และจดจำได้นาน					
9. ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกัน และเกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียนนั้น					
10. ช่วยแก้ปัญหาเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยจัดการให้มีการใช้สื่อในการเรียนการสอนรายบุคคล					
11. ช่วยให้บรรยากาศในการสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น					
12. ช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในด้านการเตรียมเนื้อหา เพราะบางครั้งอาจให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อได้เอง					
13. ช่วยแก้ปัญหาและทดแทนสิ่งที่ผู้สอนไม่ถนัด เช่น พูดไม่เก่ง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง					
14. ช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้หลากหลายรูปแบบ					
15. ทำให้สามารถสอนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้กว้างมากขึ้น					

ข้อคำถาม การใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา	ระดับทัศนคติ				
	5 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	4 เห็นด้วย	3 ไม่แน่ใจ	2 ไม่เห็น ด้วย	1 ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
16. เป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอในการเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ ๆ					
17. สื่อการเรียนการสอนจะช่วยในการสื่อความหมายระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น					
18. ช่วยให้ผู้สอนสามารถนำประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่มากมายภายนอกห้องเรียนมานำเสนอต่อผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ					
19. ช่วยให้ผู้สอนสามารถวัดและประเมินผล การเรียนรู้ได้ตรงจุดมุ่งหมายในทุกขั้นตอน					
20. ช่วยให้ผู้สอนสังเกตปฏิกิริยาผู้เรียนได้					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

*****

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง
ขออัลลอฮ์ **ﷻ** ทรงตอบแทนความดีงาม อามีน

ใบความรู้ที่ 1

ความหมาย ความสำคัญ การจำแนก และประเภทของสื่อการสอน

สื่อการสอน (Instruction Media)

ความหมายของสื่อการสอน หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือ หรือช่องทางสำหรับทำให้การสอนของครูไปถึงผู้เรียน และทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ตามจุดประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็นอย่างดี สื่อที่ใช้ในการสอนนี้อาจจะเป็นวัตถุสิ่งของที่มีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ เช่น

- สิ่งของตามธรรมชาติ
- ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ
- วัตถุสิ่งของที่คิดประดิษฐ์หรือสร้างขึ้นสำหรับการสอน
- คำพูดท่าทาง
- วัสดุ และเครื่องมือสื่อสาร
- กิจกรรมหรือกระบวนการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ

สื่อการสอนในอิสลาม

อदनันย์ อาลีกาแห (2551 : 57-59) พื้นฐานที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในฐานะผู้เป็นครู คือท่านได้เลือกใช้สื่อต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสื่อโสต และสื่อทัศน์ที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อช่วยอธิบายเนื้อหาการสอนให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องและง่ายขึ้น (al - Qaradawi. 1995 : 144 อ้างถึงใน อदनันย์ อาลีกาแห, 2551 : 57) ซึ่งเป็นที่ประจักษ์ว่าสภาพความเป็นอยู่ของมุสลิมยุคต้น ๆ นั้นเป็นไปด้วยความเรียบง่าย ซึ่งไม่สามารถมองภาพว่าเขาเหล่านั้นใช้วัสดุอุปกรณ์เพื่อเป็นสื่อการสอนที่แน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านนบี มุฮัมมัด ﷺ ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่รู้หนังสือและไม่สามารถเขียนได้ ด้วยเหตุนี้ท่านจึงใช้เครื่องมือและสื่อที่เอื้ออำนวยในสมัยของท่าน โดยส่วนใหญ่แล้วท่านจะใช้อวัยวะในร่างกายในการอธิบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอวัยวะมือ (Ismail Ali, 2002: 382 อ้างถึงใน อदनันย์ อาลีกาแห, 2551: 57) โดยท่านได้ใช้มือในการช่วยสอนดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. วาดรูปบนดินประกอบการอธิบาย

ดังรายงานจากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ว่า:

((خط لنا رسول الله صلى الله عليه وسلم خطا ثم قال هذا سبيل الله ثم خط خطوطا عن يمينه وعن يساره ثم قال هذه سبيل قال يزيد متفرقة على كل سبيل منها شيطان يدعو إليه))

ความว่า: "ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ลากเส้นหนึ่งเส้น แล้วท่านกล่าวว่านี่คือทางของอัลลอฮ์ ﷻ แล้วท่านได้ลากเส้นอีกหลายเส้นจากด้านขวาและด้านซ้าย และท่านกล่าวว่านี่คือแนวทางที่หลากหลายทุกแนวทางจะมีชัยตอนคอยชักจูงสู่แนวทางดังกล่าวแล้วท่านก็ได้อ่านอายะฮ์ ที่ความหมายว่า "และแท้จริงนี่คือทางของข้าอันเที่ยงตรงพวกเจ้าจงปฏิบัติตามมันเถิด และอย่าปฏิบัติตามหลาย ๆ ทาง เพราะมันจะทำให้พวกเจ้าแยกออกไปจากทาง

﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ (الأعام: 153)

ความว่า: "และแท้จริงนี่คือทางของข้าอันเที่ยงตรงพวกเจ้าจงปฏิบัติตามมันเถิด และอย่าปฏิบัติตามหลาย ๆ ทาง เพราะมันจะทำให้พวกเจ้าแยกออกไปจากทางของพระองค์นั้นแหละที่พระองค์ได้สั่งเสียมันไว้แก่พวกเจ้า เพื่อว่าพวกเจ้าจะยำเกรง" (อัน-อัลอาม: 153)

หะดีษข้างต้นจะเห็นได้ว่าท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ อธิบายความหมายของอายะฮ์ในซูเราะฮ์อัล-อันอามไม่เพียงใช้แค่เฉพาะคำพูดเท่านั้นแต่ท่านอธิบายโดยใช้สื่อที่สะดวกในขณะนั้นก็คือวาดรูปบนดินแทนกระดาน ทั้งนี้เพื่อให้บรรดาซอฮาบะฮ์ได้รับความเข้าใจอย่างถูกต้องและง่ายขึ้น

2. ใช้ท่าทางมือประกอบการอธิบาย

บางครั้งท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ใช้มืออันทรงเกียรติก่อนท่านในการอธิบายคำสอนให้แก่บรรดาซอฮาบะฮ์เพื่อเพิ่มความเข้าใจและเน้นถึงความสำคัญในเนื้อหาคำสอนดังรายงานจากท่านสะหฺล บิน ซะอูด رضي الله عنه กล่าวว่าแท้จริงท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((أنا وكافل اليتيم في الجنة هكذا وأشار بإصبعيه السبابة والوسطى وفرج بينهما شيئاً))

ความว่า : "ฉันและผู้ดูแลเด็กกำพร้าพำนักอยู่ในสวรรค์อย่างนี้แล้วท่านก็ได้ชูนิ้วชี้และนิ้วกลาง โดยท่านแยกออกระหว่างสองนิ้วเล็กน้อยหะดีษนี้ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวถึงคุณค่าของผู้ที่อุปการะดูแลเด็กกำพร้าว่าเขาผู้นั้นจะได้อยู่ใกล้ท่านนบีมุฮัมมัด ในสวนเข้าสวรรค์เปรียบเสมือนความใกล้ระหว่างนิ้วชี้กับนิ้วกลาง

3. ยกสิ่งต้องห้ามด้วยมือพร้อมแสดงแล้วอธิบาย

ในบางครั้งท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ จับสิ่งที่ท่านต้องการห้ามแล้วชูขึ้นเพื่อให้บรรดาผู้อยู่ต่อหน้าของท่านได้เห็นพร้อมอธิบายว่าสิ่งดังกล่าวนั้นต้องห้ามในศาสนา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ฟังได้รับความกระจ่างแจ้งในประเด็นดังกล่าว (Abu Ghuddah.1997: 125 อ้างถึงใน อัदनันย์ อาลีกาแห, 2551: 58) ดังรายงานจากท่านอาลี บิน อาบี ฏอลิบ رضي الله عنه กล่าวว่า

((أخذ رسول الله صلى الله عليه وسلم حريرا بشماله ، وذهبا
يمينه ، ثم رفع بهما يديه فقال : إن هذين حرام على ذكور أمتي
حل لئناهم))

ความว่า: "ครั้งหนึ่งท่านนบีมุฮัมมัด ได้จับผ้าไหมด้วยมือ
ขวาและจับทองด้วยมือซ้าย หลังจากนั้นท่านได้ยกทั้งสองอย่าง
ขึ้นมา แล้วกล่าวว่า แท้จริงสิ่งทั้งสองนี้เป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับ
บุรุษเพศจากบรรดาประชาชาติของฉัน และอนุญาตให้กับสตรี
เพศ"

หะดีษข้างต้นแสดงให้เห็นว่าท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ใช้มือชูสิ่งของที่ต้องห้ามเพื่อให้ผู้ฟัง
เข้าใจรายละเอียดง่ายขึ้นและให้ความสำคัญในสิ่งที่ห้ามดังกล่าว

ความสำคัญของการสอน

คุณค่าของการสอนโดยแบ่งคุณค่าของสื่อเป็นสื่อกับผู้เรียนและสื่อกับผู้สอนดังนี้

สื่อกับผู้เรียน

1. เป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเพราะช่วยให้เกิดความเข้าใจ
เนื้อหาบทเรียนที่ยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะสั้นและสามารถช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น
ได้อย่างรวดเร็ว
2. สื่อจะช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนทำให้ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน
3. การใช้สื่อจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันและเกิดประสบการณ์ในวิชาที่เรียน
4. ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเรียนการสอนมากขึ้นทำให้ผู้เรียนมีมนุษยสัมพันธ์
อันดีในระหว่างผู้เรียนด้วยกัน
5. ช่วยสร้างเสริมลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ช่วยให้เกิดความคิด
สร้างสรรค์จากใช้สื่อเหล่านี้
6. ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยการจัดให้มีการใช้สื่อใน
การศึกษารายบุคคล

สื่อกับผู้สอน

1. การใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการเรียนการสอนเป็นการสร้างบรรยากาศในการสอนให้น่าสนใจยิ่งขึ้นทำให้ผู้สอนมีความสุขสนุกสนานในการสอนมากกว่าวิธีการที่เคยใช้การบรรยายแต่เพียงอย่างเดียวและเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองให้เพิ่มขึ้นด้วย

2. สื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในด้านการเตรียมเนื้อหาเพราะอาจให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อได้เอง

3. เป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอในการเตรียมและผลิตวัสดุเพื่อใช้เป็นการสอนตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนรู้ที่น่าสนใจยิ่งขึ้นอย่างไรก็ตามสื่อการเรียนการสอนจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อผู้สอนได้นำไปใช้อย่างเหมาะสมและถูกวิธีดังนั้นก็ก่อนที่จะนำสื่อแต่ละอย่างไปให้ผู้สอนควรจะได้ศึกษาถึงลักษณะและคุณสมบัติของสื่อการสอนข้อดีและข้อจำกัดอันเกี่ยวข้องกับตัวสื่อและการใช้สื่อแต่ละอย่างตลอดจนการผลิตและการใช้สื่อให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนด้วยทั้งนี้เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

1. คุณค่าทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้อุปกรณ์ได้ดังนี้

1.1 สื่อการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ มากขึ้นเช่นการอ่านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จินตนาการทัศนคติการแก้ปัญหาและความซาบซึ้งในคุณค่า

1.2 ทำให้ผู้เรียนมีมีโนภาพเริ่มแรกอย่างถูกต้องสมบูรณ์และก่อให้เกิดความคิดรวบยอดเป็นอย่างเดียวกันทั้งมีอิทธิพลต่อเจตคติของผู้เรียนด้วย

1.3 สื่อการสอนเร้าให้ผู้เรียนเกิดความพอใจและช่วยให้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง

2. คุณค่าทางด้านเศรษฐกิจการศึกษาสรุปได้ดังนี้

2.1 สื่อการสอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนที่เรียนช้าให้เรียนได้เร็วและมากขึ้นส่วนผู้เรียนฉลาดก็จะเรียนรู้ได้มากขึ้นไปอีก

2.2 การสอนโดยอธิบายเพียงอย่างเดียวเป็นการสิ้นเปลืองเวลาที่สุดเพราะผู้เรียนลืมนง่ายถ้าใช้สื่อการสอนจะช่วยจัดความสิ้นเปลืองนี้และยังช่วยให้ผู้สอนที่สอนดีอยู่แล้วสอนดียิ่งขึ้น

2.3 สื่อการสอนช่วยประหยัดค่าพูดและเวลาของผู้สอนที่สำคัญยิ่งกว่านั้นยังช่วยประหยัดเวลาของผู้เรียนทำให้มีเวลาที่จะศึกษาบทเรียนอื่นต่อไป

2.4 สื่อการสอนช่วยจัดปัญหาเรื่องสถานที่เวลาและระยะทางได้ดังนี้

2.4.1 สามารถนำสิ่งที่เกิดในอดีตมาศึกษาได้เช่นภาพยนตร์

2.4.2 สื่อการสอนช่วยนำสิ่งที่อยู่ไกลเกินไปมาศึกษาได้

2.4.3 ช่วยทำสิ่งที่เคลื่อนไหวช้าให้เร็วได้และทำสิ่งที่เคลื่อนไหวเร็วให้ช้าลงได้เช่น

ภาพยนตร์

การจำแนก และประเภทของสื่อการสอน

เอ็ดการ์ เดล (Edgar Dale) ได้จัดแบ่งสื่อการสอนและการแสดงขั้นตอนของประสบการณ์การเรียนรู้และการใช้แต่ละประเภทในกระบวนการเรียนรู้โดยพัฒนาความคิดของนักจิตวิทยาบรูเนอร์ (Bruner) นำมาสร้างเป็น“กรวยประสบการณ์” (Cone of Experiences) ได้ดังนี้

1. ประสบการณ์ตรงเป็นประสบการณ์ขั้นที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดโดยการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์โดยตรงจากของจริงสถานการณ์จริงหรือด้วยการกระทำจริงของตนเอง เช่น การจับต้อง การเห็น

2. ประสบการณ์การลงมือเรียนรู้อย่างผู้เรียนจากสิ่งที่ใกล้เคียงกับความจริงที่สุด เช่น ของจำลอง สถานการณ์จำลอง

3. ประสบการณ์นาฏกรรมหรือการแสดงเป็นการแสดงบทบาทสมมติหรือการแสดงละครเพื่อเป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนในเรื่องที่มีข้อจำกัดด้วยยุคสมัยเวลาสถานที่ เช่น เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ หรือเรื่องราวที่เป็นนามธรรม

4. การสาธิตเป็นการแสดงหรือการกระทำประกอบคำอธิบายเพื่อให้เห็นลำดับขั้นตอนของการกระทำนั้น

5. การศึกษานอกสถานที่เป็นการให้ผู้เรียนได้รับและเรียนรู้ประสบการณ์ภายนอกสถานที่เรียนอาจเป็นการเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ หรือการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ

6. นิทรรศการเป็นการจัดแสดงสิ่งของต่าง ๆ การจัดป้ายนิทรรศการเพื่อให้สารประโยชน์และความรู้แก่ผู้ชมเป็นการใช้ประสบการณ์แก่ผู้ชมโดยนำประสบการณ์หลากหลายผสมผสานกันมากที่สุด

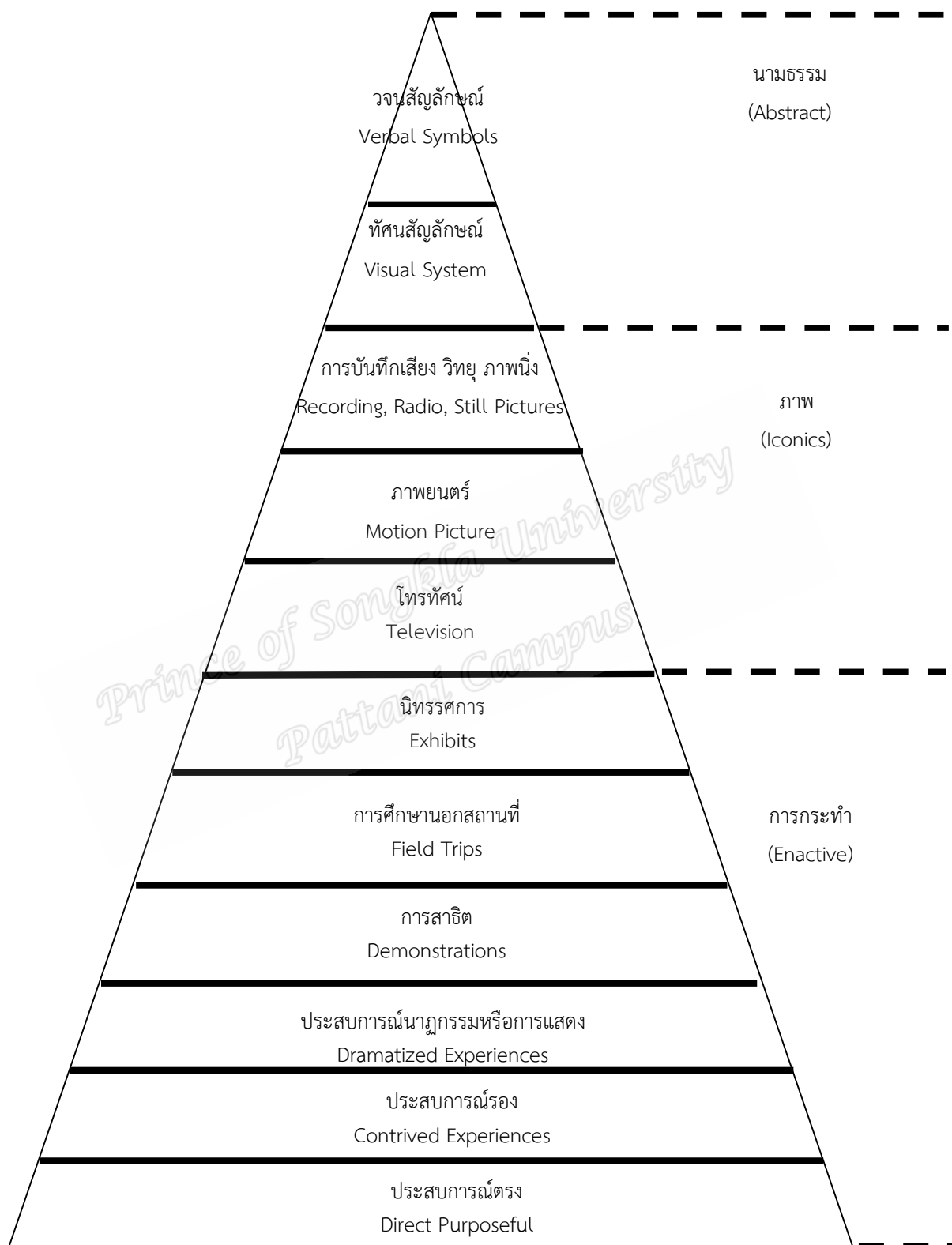
7. โทรทัศน์เพื่อให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียนหรือผู้ชมที่อยู่ในห้องเรียนหรืออยู่ทางบ้านการสอนอาจจะเป็นการสอนสดหรือบันทึกประวัติทัศน์ก็ได้

8. ภาพยนตร์เป็นภาพที่บันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ลงบนฟิล์มเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทั้งภาพและเสียงโดยใช้ประสาทตาและหู

9. การบันทึกเสียงวิทยุภาพนิ่งข้อมูลที่อยู่ในสื่อขั้นนี้จะให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนที่ถึงแม้จะอ่านหนังสือไม่ออกแต่ก็สามารถจะเข้าใจเนื้อหาเรื่องราวที่สอนได้

10. ทัศนสัญลักษณ์เช่นแผนที่แผนภูมิหรือเครื่องหมายต่าง ๆ อันเป็นสัญลักษณ์แทนความเป็นจริงของสิ่งต่าง ๆ หรือข้อมูลที่ต้องการให้เรียนรู้

11. วจนสัญลักษณ์เป็นประสบการณ์ในขั้นที่เป็นนามธรรมมากที่สุดได้แก่ตัวหนังสือในภาษาเขียนและเสียงของคำพูดในภาษาพูด

ภาพประกอบ กรวยประสบการณ์ของเอดการ์เดล (กิดานันท์ มลิทอง, 2544 : 4)

การใช้กรวยประสบการณ์ของเดล จะเริ่มต้นด้วยการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอยู่ในเหตุการณ์หรือการกระทำจริงเพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงเกิดขึ้นก่อน แล้วจึงเรียนรู้โดยการเฝ้าสังเกตในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นขั้นตอนต่อไปของการได้รับประสบการณ์รอง ต่อจากนั้นจึงเป็นการเรียนรู้ด้วยการรับประสบการณ์โดยผ่านสื่อต่าง ๆ และท้ายที่สุดเป็นการให้ผู้เรียนเรียนจากสัญลักษณ์ซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

จากกรวยประสบการณ์ของเดลได้จำแนกสื่อการสอนออกเป็น 5 ประเภทคือ

1. สื่อประเภทวัสดุ (Software) หมายถึงสื่อที่เก็บความรู้ไว้ในตัวเองซึ่งจำแนกย่อยเป็น

1.1 วัสดุประเภทที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วย เช่น แผนที่ ลูกโลก รูปภาพ หุ่นจำลอง เป็นต้น

1.2 วัสดุประเภทที่ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วย เช่น แผ่นซีดี ฟลิ์ม ภาพยนตร์ เป็นต้น

2. สื่อประเภทอุปกรณ์ (Hardware) หมายถึงสิ่งที่เป็นตัวกลางหรือตัวผ่านทำให้ข้อมูลหรือความรู้ที่บันทึกในวัสดุสามารถถ่ายทอดออกมาให้เห็นหรือได้ยินเช่น เครื่องฉาย แผ่นโปร่งใสเครื่องเล่นซีดี เป็นต้น

3. สื่อประเภทอาคารสถานที่ (Setting) ตัวตึกที่ว่าง สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งมีผลเกี่ยวข้องกับทรัพยากรรูปแบบอื่น ๆ และผู้เรียน สถานที่สำคัญในการศึกษา ได้แก่ ตึกเรียนและสถานที่อื่น ๆ ที่ออกแบบมาเพื่อการเรียนการสอนโดยส่วนรวม เช่น ห้องสมุด หอประชุม สนามเด็กเล่น เป็นต้น ส่วนสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนก็สามารถประยุกต์ใช้เป็นทรัพยากรสื่อการเรียนการสอนได้เช่นกัน เช่น โรงงานตลาด สถานที่ทางประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

4. สื่อประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ (Tools and Equipment) เป็นทรัพยากรทางการเรียนรู้เพื่อช่วยในการผลิตหรือใช้ร่วมกับทรัพยากรอื่น เช่น เครื่องมือด้านโสตทัศนูปกรณ์ เครื่องถ่ายภาพเอกสาร เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

5. สื่อประเภทกิจกรรม (Activities) เป็นการดำเนินงานที่จัดทำขึ้นเพื่อกระทำร่วมกับทรัพยากรอื่นหรือเป็นเทคนิควิธีการพิเศษเพื่อการเรียนการสอน เช่น การสอนแบบโปรแกรม เกม และการจำลอง การจัดทัศนศึกษา ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้มักมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่มีการใช้วัสดุการเรียนแต่ละวิชา

สำลี รักสุทธี (2553: 10) ได้แบ่งประเภทของสื่อการสอนไว้ดังนี้

1. แบ่งตามรูปลักษณะหมายถึงลักษณะรูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก ปริมาตรของสื่อ นั้น ๆ
ซึ่งจะแบ่งได้ตามลักษณะ ดังตาราง
ประเภทของสื่อการสอนแบ่งตามรูปลักษณะ

ประเภทวัสดุ	ประเภทอุปกรณ์	ประเภทวิธีการ
1. หนังสือเรียน สิ่งพิมพ์	1. คอมพิวเตอร์	1. การอธิบาย
2. เอกสารประกอบการเรียน	2. เครื่องฉายโปรเจ็กเตอร์	2. การสาธิต
3. แบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะ	3. วิทยุ	3. การบรรยาย
4. ใบงาน ใบกิจกรรม	4. โทรทัศน์	4. การแสดงบทบาทสมมติ
5. รูปภาพ	5. เทป	5. การเล่นเกม
6. แถบบันทึกเสียง	6. เครื่องเล่นวีซีดี	6. การร้องเพลง
7. แผนภูมิ	7. จอโปรเจ็กเตอร์	7. การเล่าเรื่อง / เล่านิทาน
8. แผ่นซีดีรอม	9. วีดิทัศน์	8. การจัดกลุ่มศึกษา
9. แผ่นซีดี	10. ภาพยนตร์	9. เพื่อนช่วยเพื่อน
10. ชุดการสอน	11. คอมพิวเตอร์ช่วยสอน	10. วิธีการสอนแบบต่าง ๆ
11. หนังสือเสริมประสบการณ์	12. อินเทอร์เน็ต ฯลฯ	

ที่มา: สำลี รักสุทธี (2553: 10)

2. แบ่งตามลักษณะการนำไปใช้ ซึ่งได้แบ่งสื่อออกตามการใช้งาน ดังนี้

2.1 สื่อสำหรับใช้เรียน (สำหรับนักเรียน) คือ สื่อที่ใช้สำหรับการเรียนจะเป็นสำหรับนักเรียนใช้เป็นสื่อประเภทวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ วีดิทัศน์ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือเรียน แบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะ เอกสารประกอบการเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ่านประกอบ หนังสือ ประกอบการเรียน ใบความรู้ ใบกิจกรรม ใบงาน แผนภูมิแผนภาพ โปสเตอร์ หุ่นจำลอง ของจริง ซีดีรอม เทปบันทึกเสียง ซีดี วีซีดี แหล่งเรียนรู้ ในโรงเรียน สถานประกอบการ ชุมชน สื่อสำหรับนักเรียนแต่ละชนิดจะมีการสอดคล้องกับนักเรียนแต่ละวัย ซึ่งจะมีคำชี้แจง คำนำ คำแนะนำ หรืออาจมีใบความรู้ประกอบ เพื่อสื่อให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาง่ายขึ้น และมีลักษณะสอดคล้องกับธรรมชาติวิชาหรือเนื้อหาที่ครูต้องการนำมาใช้แก้ปัญหา

2.2 สื่อสำหรับใช้สอน (สำหรับครู) คือ สื่อที่ใช้สำหรับการสอน ซึ่งถือว่าเป็นสื่อสำหรับครูใช้เพื่อประกอบการสอน การให้ความรู้แก่นักเรียน เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยครูอธิบายขยายความสื่อจากนามธรรมเป็นรูปธรรม ดังนั้นสื่อสำหรับครูจึงเป็นสื่อประเภทคู่มือครูอาจเป็นรูปของวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ วีดิทัศน์ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือเรียน ชุดเฉลยแบบฝึก ชุดกิจกรรม แบบฝึกทักษะ แบบฝึกเสริมทักษะ เอกสารประกอบการสอน หนังสืออ่านเพิ่มเติมหนังสือประกอบ การสอน ซึ่งชื่อที่กล่าวมานี้จะสอดคล้องกับชุดที่นักเรียนใช้แต่สำหรับครูจะมีคู่มือเฉลยประกอบ สื่อที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ตามลักษณะและประโยชน์การใช้ ดังตาราง

สื่อวัตกรรมการ์ครุและสื่อวัตกรรมการ์

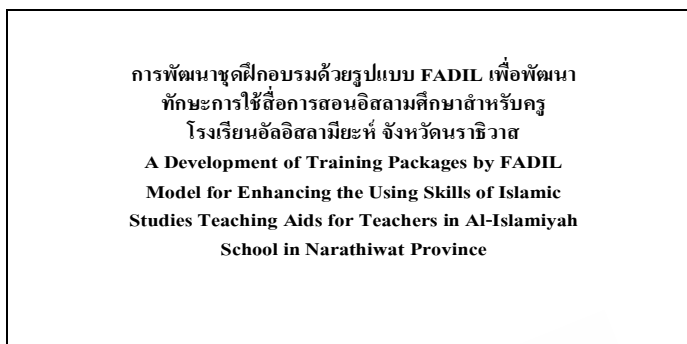
สื่อวัตกรรมการ์ครุ	สื่อวัตกรรมการ์นักเรียน
1. คู่มือครุ	1. แบบฝึกทักษะ
2. เอกสารประกอบการสอน	2. แบบฝึกเสริมทักษะ
3. ชุดเฉลยแบบฝึกหัด	3. แบบฝึกหัด
4. ชุดเฉลยแบบฝึกทักษะ	4. บทเรียนสำเร็จรูป
5. ชุดการสอน	5. เอกสารประกอบการเรียน
6. เครื่องมือวัดผลประเมินผล	6. ชุดการสอน
7. สื่อประสมชนิดต่าง ๆ	7. แบบฝึกกิจกรรม
8. หนังสืออ้างอิง	8. ใบงาน
9. อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ	9. ใบกิจกรรม
10. วิธีสอนแบบต่าง ๆ	10. ใบความรู้
11. คู่มือกิจกรรม	11. ชุดฝึกปฏิบัติ
12. โครงการ	12. หนังสือเสริมประสบการณ์
13. วิจัยในชั้นเรียน	13. หนังสือส่งเสริมการอ่าน
14. การศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล	14. หนังสืออ่านเพิ่มเติม
15. หนังสืออ่านเพิ่มเติม	15. เพลง
16. แฟ้มพัฒนาผู้เรียน	16. เกม
17. ข้อมูลนักเรียน	17. ปริศนาคำทาย
18. ใบความรู้สำหรับครุ	18. โครงการงาน
19. คอมพิวเตอร์ช่วยสอน	19. แหล่งเรียนรู้

ที่มา: สำลี รักสุทธี (2553: 11)

Power Point ตอนที่ 1

ความหมาย ความสำคัญ การจำแนก ประเภทของสื่อการสอน และสื่อการสอนในอิสลาม

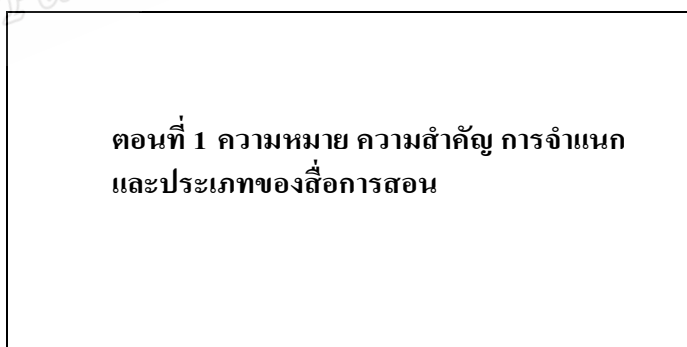
สไลด์ 1

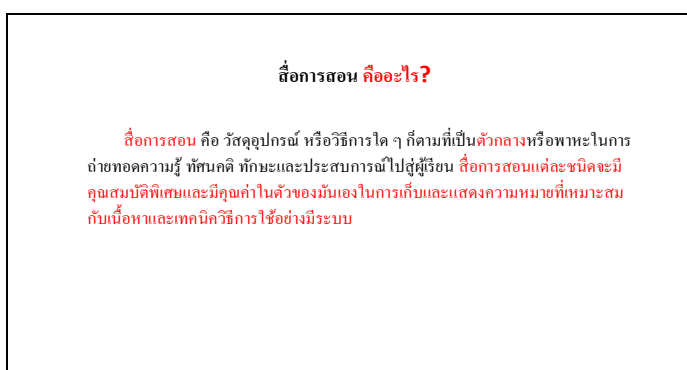
สไลด์ 2

สไลด์ 3

สไลด์ 4

สไลด์ 5

ความหมายของสื่อการสอน

สื่อการสอน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือ หรือช่องทางสำหรับการสอนของครูไปถึงผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามจุดประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็นอย่างดี สื่อที่ใช้ในการสอนนี้อาจจะเป็นวัตถุสิ่งของที่มีตัวตน หรือไม่มีตัวตนก็ได้ เช่น

สไลด์ 6

สื่อการสอนในอิสลาม

✓ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในฐานะผู้เป็นครู ท่านได้เลือกใช้สื่อต่างๆ ทั้งที่เป็นสื่อโสต และสื่อทัศนที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อช่วยอธิบายเนื้อหาการสอนให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องและง่ายขึ้น
(al - Qaradawi. 1995 : 144)

✓ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่รู้หนังสือและไม่สามารถเขียนได้ ด้วยเหตุนี้ท่านจึงใช้เครื่องมือ และสื่อที่เอื้ออำนวยในสมัยของท่าน โดยส่วนใหญ่แล้วท่านจะใช้วิธียะในร่างกายในการอธิบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธียะมือ
(Ismail Ali, 2002: 382)

สไลด์ 7

สื่อการสอนในอิสลาม (ต่อ)

1. วาดรูปบนดินประกอบการอธิบาย

คำว่า : "ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ลากเส้นหนึ่งเส้น แล้วท่านกล่าวว่านี่คือหางของอัลลอฮ์แล้วท่านได้ลากเส้นอีกหลายเส้นจากด้านขวาและด้านซ้าย และท่านกล่าวว่านี่คือแนวทางที่หลากหลายทุกแนวทางจะมีชีวิตอันคอบซึกงสู่แนวทางดังกล่าว" ท่านก็ได้อ่านอายะฮ์ ที่ความหมายว่า "และแท้จริงนี่คือทางของข้าอันเที่ยงตรงพวกเจ้าจงปฏิบัติความมั่นคง และอย่าปฏิบัติความหลาย ๆ ทาง เพราะมันจะทำให้พวกเจ้าแยกออกไปจากทาง"

❖ หะดีษข้างต้นจะเห็นได้ว่าท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ อธิบายความหมายของอายะฮ์ในซุเราะฮ์อัล-อันอามไม่เพียงใช้แต่เฉพาะคำพูดเท่านั้นแต่ท่านอธิบายโดยใช้สื่อที่สะดวกในขณะนั้นก็คือวาดรูปบนดินแทน กระดาษหนึ่งเพื่อให้บรรดาอสาบะฮ์ได้รับความเข้าใจอย่างถูกต้องและง่ายขึ้น

สไลด์ 8

สื่อการสอนในอิสลาม (ต่อ)

2. ใช้ท่าทางมือประกอบการอธิบาย

คำว่า : "ฉันและผู้ดูแลเด็กกำพร้าทำนกออยู่ในสวรรค์อย่างนี้แล้วท่านก็ได้ชูนิ้วชี้และนิ้วกลาง โดยท่านแยกออกระหว่างสองนิ้วเล็กน้อย"

❖ หะดีษนี้ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวถึงคุณค่าของผู้ที่อุปการะดูแลเด็กกำพร้าว่าเขาผู้นั้นจะได้อยู่กับท่านนบีมุฮัมมัด ในสวนสวรรค์เปรียบเสมือนความใกล้ชิดระหว่างนี้ วิชา กับนี้ วกกลาง

สไลด์ 9

สื่อการสอนในอิสลาม (ต่อ)

3. ยกสิ่งต้องห้ามด้วยมือหรือแสดงด้วยอวัยวะ

ความว่า : “ ครึ่งหนึ่งท่านนบีมุฮัมมัด ได้จับค้ำไหมด้วยมือขวาและจับทองคำด้วยมือซ้าย หลังจากนั้นท่านได้ยกทั้งสองอย่างขึ้นมา แล้วกล่าวว่า แท้จริงสิ่งทั้งสองนี้เป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับบรุษเทศจากบรรดาประชาชาติของฉัน และอนุญาตให้กับสตรีเพศ”

❖ หะดีษข้างต้นแสดงให้เห็นว่าท่านนบีมุฮัมมัด ได้ใช้มือคู่หนึ่งของสิ่งต้องห้ามเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจรายละเอียดง่ายขึ้นและให้ความสำคัญในสิ่งที่ห้ามดังกล่าว

สไลด์ 10

ความหมายของสื่อการสอน (ต่อ)

- สิ่งของตามธรรมชาติ
- ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ
- วัตถุสิ่งของที่เกิดประติมากรรมหรือสร้างขึ้นสำหรับการสอน
- คำพูดท่าทาง
- วัสดุ และเครื่องมือสื่อสาร
- กิจกรรมหรือกระบวนการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ

สไลด์ 11

ความสำคัญของสื่อการสอน

สื่อกับผู้เรียน

1. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ผู้ยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะอันสั้น
2. ช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนทำให้ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน
3. ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันและเกิดประสบการณ์ในวิชาที่เรียน
4. ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเรียนการสอนมากขึ้น
5. ช่วยสร้างเสริมลักษณะที่ดีในการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์จากใช้สื่อเหล่านี้
6. ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการจัดให้มีการใช้สื่อในการศึกษารายบุคคล

สไลด์ 12

ความสำคัญของสื่อการสอน (ต่อ)

สื่อกับผู้สอน

1. เป็นการสร้างบรรยากาศในการสอนที่น่าสนใจยิ่งขึ้นทำให้ผู้สอนมีความสุขสนุกสนานในการสอนมากกว่าวิธีการที่เคยใช้การบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว
2. สื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในด้านการเตรียมเนื้อหาเพราะอาจให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อได้เอง
3. เป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนค้นคว้าผู้สอนในการเตรียมและผลิตวัสดุเพื่อใช้ในการสอนตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนรู้น่าสนใจยิ่งขึ้น

สไลด์ 13

การจำแนกสื่อการสอน

รูปธรรม คือ สิ่งที่อยู่ได้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจได้แก่ รูปเสียง กลิ่น รสและสิ่งที่สามารถสัมผัสได้ด้วยกาย

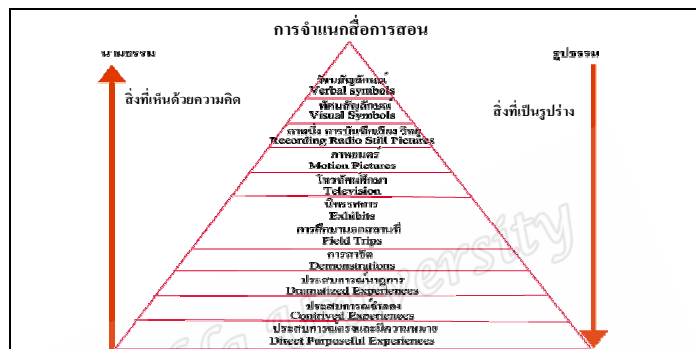
นามธรรม คือ ความคิด ความเห็น หรือข้อความที่อ้างถึงปรากฏการณ์ที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์หนึ่งหนึ่ง การใช้ธรรมในการสร้างเกิดขึ้นมาจากตามธรรมชาติ

ดังนั้นความแตกต่าง

รูปธรรม คือ **สิ่งที่ป็นรูปร่าง**

นามธรรม คือ **สิ่งที่เห็นด้วยความคิด**

สไลด์ 14

สไลด์ 15

การจำแนกสื่อการสอน

1. ประสบการณ์ตรง	7. โทรทัศน์ และ โทรทัศน์การศึกษา
2. ประสบการณ์รอง	8. ภาพยนตร์
3. ประสบการณ์การแสดง	9. การบันทึกเสียง วิทยุ ภาพนิ่ง
4. การสาธิต	10. ทัศนสัญลักษณ์
5. การศึกษานอกสถานที่	11. วิจนสัญลักษณ์
6. นิทรรศการ	

สไลด์ 16

การจำแนกสื่อการสอน

1. ประสบการณ์ตรง

เป็นรูปธรรมมากที่สุด โดยผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ตรงจากของจริง สถานการณ์จริง หรือด้วยการกระทำของตนเอง

สไลด์ 17

การจำแนกสื่อการสอน

2. ประสบการณ์จริง

เป็นการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียน ได้เรียนจากสิ่งที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งอาจให้เรียนจากของจำลองหรือสถานการณ์จริง

เป็นการจำลองการสอนขึ้นเครื่องบินในห้องจำลอง ของบ.การบินไทย

สไลด์ 18

การจำแนกสื่อการสอน

3. ประสบการณ์บทบาทหรือการแสดง

เป็นการแสดงบทบาทสมมติหรือการแสดงละคร เพื่อเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน ในเนื้อหาที่มีข้อจำกัด หรือเรื่องราวที่เป็นนามธรรมเป็นต้น

สไลด์ 19

การจำแนกสื่อการสอน

4. การสาธิต

เป็นการแสดงประกอบอธิบาย เพื่อให้เห็นลำดับขั้นตอนของการกระทำนั้น ๆ

สไลด์ 20

การจำแนกสื่อการสอน

5. การศึกษานอกสถานที่

เป็นการให้ผู้เรียนได้รับและเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ภายนอกสถานที่เรียน อาจเป็นการเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ

สไลด์ 21

การจำแนกสื่อการสอน

6. นิทรรศการ

เป็นการจัดแสดงสิ่งของต่างๆ จัดป้ายนิเทศ เพื่อให้สารประโยชน์และความรู้แก่ผู้ชม เป็นการให้ประสบการณ์แก่ผู้ที่ได้ชม ที่หลากหลาย

สไลด์ 22

การจำแนกสื่อการสอน

7. โทรทัศน์ และโทรทัศน์การศึกษา

เพื่อให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียนทั้งที่อยู่ในห้องเรียนและที่อยู่ทางบ้าน การสอนนี้อาจเป็นการสอนสดหรือเป็นการบันทึกเทปไว้ก็ได้

สไลด์ 23

การจำแนกสื่อการสอน

8. ภาพยนตร์

เป็นภาพที่บันทึกเรื่องราวลงบนแผ่นฟิล์ม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทั้งภาพและเสียง

สไลด์ 24

การจำแนกสื่อการสอน

9. การบันทึกเสียง วิทยุ ภาพนิ่ง

อาจจะเป็นในรูปของแผ่นเสียง เทปบันทึกเสียงหรือวิทยุ ซึ่งจะใช้เสียงเพียงอย่างเดียว ส่วนของภาพนิ่งอาจจะเป็นภาพสไลด์ ภาพวาด ข้อมูลในสื่อประเภทนี้จะให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนได้

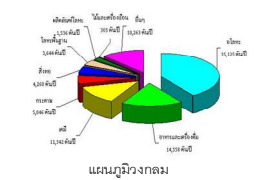

สไลด์ 25

การจำแนกสื่อการสอน

10. ทักษะสัญลักษณ์

ได้แก่ แผนภูมิ แผนที่ เป็นต้น ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้แทนความจริงของสิ่งต่าง ๆ

สไลด์ 26

การจำแนกสื่อการสอน

11. วจนสัญลักษณ์

เป็นประสบการณ์ขั้นนามธรรมมากที่สุด ได้แก่ คำหนังสือ ภาษาเขียนและเสียงพูดในภาษาพูด

สไลด์ 27

จากกรวย สื่อการสอน จะเห็นได้ว่า

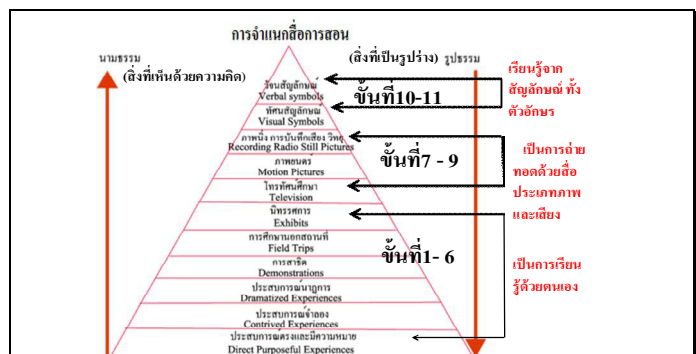
จากฐานของกรวย

ชั้นที่ 1-6 จะเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ชั้นที่ 7-9 จะเป็นการถ่ายทอดด้วยสื่อประเภทภาพและเสียง

ชั้นที่ 10-11 จะเป็นการเรียนรู้จากสัญลักษณ์ ทั้งตัวอักษร เป็นนามธรรมมากที่สุด

สไลด์ 28

สไลด์ 29

จากกรวย จึงมีการจำแนกสื่อ ออกเป็น 3 ประเภท

1. สื่อประเภทวัสดุ (Software)

สื่อที่มีขนาดเล็ก สามารถทำงานได้ด้วยตัวของมันเอง เช่น หนังสือเรียน ตำรา ของจริง ลูกโลก รูปภาพ ป้ายนิเทศ เป็นต้น บางครั้งก็อาศัยสื่อให้ยืมพวก Hardware สำหรับนำเสนอ เช่น แผ่นสไลด์ ฟลิ้มภาพยนตร์ ม้วนเทปบันทึกเสียง

2. สื่อประเภทอุปกรณ์ (Hardware)

สื่อที่ประกอบด้วยกลไกไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เครื่องฉายทั้งหลาย เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพโปรเจกซ์ เครื่องรับ โทรทัศน์และวิทยุ เครื่องเล่นจานเสียง และเครื่องบันทึกเสียง ตลอดจนเครื่องสอนและคอมพิวเตอร์

สไลด์ 30

จากกรวย จึงมีการจำแนกสื่อ ออกเป็น 3 ประเภท (ต่อ)

3. สื่อประเภทเทคนิคและวิธีการ (Technique or Method)

การสื่อสาร การถ่ายทอดประสบการณ์ บางครั้งไม่อาจทำได้ด้วยการใช้เพียงวัสดุ หรือ เครื่องมือ แต่จะต้องใช้ขบวนการ หรือการแสดงกรรมวิธี คือใช้ทั้งวัสดุ เครื่องมือ และวิธีการ ไปด้วยกัน แต่เน้นและอยู่ที่ เทคนิคหรือวิธีการเป็นสำคัญ

เช่น ครูที่ต้องการสอนวิธีการคอนตันไม้ ครูต้องอาศัยสื่อ ไม่แต่เพียง ต้นไม้ มีด แผนภูมิ ขั้นตอนในการทำ แต่ ครูจะต้องใช้ **เทคนิคของการสาธิต**ให้เห็นวิธีการที่ถูกต้องในการคอนตึงแต่ต้นจนจบ

สไลด์ 31

ประเภทของสื่อการสอน

1. สื่อประเภทวัสดุ (Material or Software) เป็นสื่ออยู่ในรูปของภาพ เสียง หรือตัวอักษร แยกได้เป็น 2 ชนิด คือ

1.1 ชนิดที่สามารถสื่อความหมายได้ด้วยตัวของมันเอง เช่น

รูปภาพ แผนภูมิ ภาพวาด หนังสือ เป็นต้น

สไลด์ 32

1. สื่อประเภทวัสดุ (ต่อ)

1.2 ชนิดที่ต้องอาศัยเครื่องมือเสนอเรื่องราวไปสู่ผู้เรียน เช่น ภาพโปรเจกซ์ สไลด์ แถบบันทึกเสียงฟลิ้มภาพยนตร์ เป็นต้น

สไลด์ 33

ประเภทของสื่อการสอน (ต่อ)

2. ประเภทเครื่องมือ (Hardware or Equipment)
คือ เครื่องมือที่เป็น **ตัวกลาง** ส่งผ่านความรู้ไปสู่ผู้เรียน เช่น **เครื่องฉายชนิดต่าง ๆ เครื่องเสียงชนิดต่าง ๆ เครื่องรับและส่งวิทยุและโทรทัศน์** ซึ่งต้องอาศัยวัสดุประกอบเช่น ฟอสเฟอร์บนทึกละเอียด บนทึกภาพ เป็นต้น

สไลด์ 34

ประเภทของสื่อการสอน (ต่อ)

3. ประเภทเทคนิคหรือวิธีการ (Technique or Method)
คือ เทคนิคหรือวิธีการที่จะใช้ร่วมกับวัสดุและเครื่องมือ หรือใช้เพียงลำพังในการจัดการเรียนการสอนได้แก่ **การสาธิต การทดลอง การแสดงละคร การจัดนิทรรศการ** เป็นต้น

สไลด์ 35

หลักการเลือกสื่อการสอน

1. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน
2. จุดมุ่งหมายในการนำสื่อมาใช้ประกอบ หรือร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อใช้กับบทเรียน ใช้นวัตกรรม ประกอบคำอธิบาย
3. ต้องเข้าใจลักษณะเฉพาะของสื่อชนิดต่างๆ แต่ละชนิดว่า เช่น ของจริงและของจำลองใช้ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์โดยตรง สไลด์และฟิล์มสตริป ใช้เพื่อเสนอภาพนิ่งขนาดใหญ่ให้ผู้เรียนเห็นได้ทั้งชั้น
4. ต้องมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งของสื่อการเรียนการสอนทั้งภายใน และภายนอกสถาบันการศึกษา

ใบความรู้ที่ 2

กระบวนการใช้สื่อการสอน

ผู้สอนควรจะได้มีการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การวางแผนอย่างเป็นระบบนี้สามารถใช้อุปแบบจำลองที่เรียกว่า The ASSURE model ของไฮนิกและคณะ (Heinich and Others, 1999 อ้างถึงใน กิตานันท์ มะลิตอง, 2548) ได้ให้หลักการวางแผนการใช้สื่อไว้ว่ามีขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน : Analyze Learner Characteristics
2. การกำหนดวัตถุประสงค์ : State Objectives
3. การเลือก ดัดแปลงหรือออกแบบสื่อใหม่ : Select, Modify, or Design Materials
4. การใช้สื่อ : Utilize Materials
5. การกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน : Require Learner Response
6. การประเมินผล : Evaluation

1. การวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้เรียน (Analyze Learner Characteristics)

เป็นการวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียนเพื่อผู้สอนจะได้ทราบว่า ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนนั้นมากน้อยเพียงใด ผู้สอนต้องคำนึงถึงลักษณะทั่วไปและลักษณะเฉพาะของผู้เรียนลักษณะทั่วไปได้แก่ อายุ ระดับความรู้ สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อช่วยให้ผู้สอนสามารถตัดสินระดับของบทเรียนและเพื่อเลือกตัวอย่างของเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้สำหรับลักษณะเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคน สิ่งที่ต้องนำมาใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่

1.1 ทักษะที่มีมาก่อน (Prerequisite Skills) เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานหรือทักษะที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนนั้นอะไรบ้างก่อนที่จะเรียน

1.2 ทักษะเป้าหมาย (Target Skills) ผู้เรียนมีความชำนาญในทักษะที่จะสอนนั้นมาก่อนหรือไม่เพื่อจะได้สอนให้ตรงกับที่วางจุดมุ่งหมายไว้

1.3 ทักษะในการเรียน (Study Skills) ผู้เรียนมีความสามารถขั้นต้นทางด้านภาษา การอ่านเขียน การคำนวณ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยในการเรียนรู้ในระดับมากน้อยเพียงไร

1.4 ทักษะคติ (Attitudes) ผู้เรียนมีทัศนคติอย่างไรต่อวิชาที่จะเรียนนั้น

2. การกำหนดวัตถุประสงค์ (State Objectives)

1. จะได้ว่าทราบว่าการเรียนการสอนนั้นมีวัตถุประสงค์อะไร เพื่อสะดวกในการเลือกสื่อและวิธีการให้ถูกต้อง วัตถุประสงค์นี้จะช่วยผู้สอนในการจัดลำดับกิจกรรมการเรียนและสร้างสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์การเรียนรู้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น

2. ช่วยในการประเมินผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง เพราะผู้สอนจะไม่ทราบเลยว่าผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ถ้าไม่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ก่อน

3. ช่วยให้ผู้เรียนทราบว่าเมื่อเรียนบทเรียนนั้นแล้วจะสามารถเรียนรู้หรือทำอะไรได้บ้าง

การกำหนดวัตถุประสงค์ประกอบด้วย

1. การกระทำ (Performance) เป็นสิ่งที่คาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถกระทำอะไรได้บ้างภายหลังจากการเรียนแล้ว ซึ่งการกระทำนั้นต้องเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้

2. เงื่อนไข (Conditions) เป็นข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่รวมอยู่ภายใต้การกระทำนั้น

3. เกณฑ์ (Criteria) เป็นการตัดสินการกระทำนั้นว่าเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่ เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์แล้ว ควรมีการแบ่งประเภทหรือระดับของขอบเขตการเรียนรู้ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์หรือแนวทางในการตัดสินว่า การเรียนรู้จะครอบคลุมแนวของทักษะหรือพฤติกรรมอะไรบ้างจึงต้องมีการกำหนดเป็น “วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม” ได้แก่

1. พุทธิพิสัย เป็นวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อวัดการเรียนรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ สติปัญญา และการพัฒนา เป็นต้น

2. จิตพิสัย เป็นวัตถุประสงค์ทางด้านความคิด ทศนคติ ความรู้สึก ค่านิยมและการเสริมสร้างทางปัญญา

3. ทักษะพิสัย เป็นวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการกระทำ การแสดงออก หรือการปฏิบัติ ระดับการเรียนรู้ทางพุทธิพิสัย

ระดับการเรียนรู้ประเภทนี้ เริ่มจากสิ่งที่ย่างไปยังสิ่งที่ยาก ดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) ได้แก่ การระลึกได้ การจดจำ ค่านิยม การสังเกตและการคิดทบทวน

2. ความเข้าใจ (Comprehension) ได้แก่ การแปลความหมาย การตีความ การเรียบเรียง การสรุป การพยากรณ์จากข้อมูลที่มีอยู่

3. การนำไปใช้ (Application) ได้แก่ การใช้ความคิดและความรู้ต่าง ๆ

4. การสร้างสรรค์ (Creation) ได้แก่ การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการประเมินข้อมูลที่ได้รับมาจนเกิดความคิดสร้างสรรค์

ดังนั้น จึงสามารถสรุปการกำหนดวัตถุประสงค์ได้ว่าวัตถุประสงค์มีไว้เพื่อทราบว่าการเรียนการสอนนั้นมีวัตถุประสงค์อะไรเพื่อสะดวกในการเลือกสื่อการเรียนการสอนและวิธีการให้ถูกต้อง วัตถุประสงค์จะช่วยผู้สอนในการจัดลำดับกิจกรรมการเรียนและสร้างสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์เรียนรู้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น และวัตถุประสงค์จะช่วยให้การประเมินผลผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง

3. ขั้นการเลือกตัดแปลงหรือออกแบบสื่อใหม่ (Select, Modify, or Design Materials)

สามารถทำได้ 3 วิธีคือ

1. เลือกจากสื่อที่มีอยู่แล้ว ตรวจสอบว่ามีสิ่งใดที่จะใช้เป็นสื่อได้บ้างโดยเลือกให้ตรงกับลักษณะผู้เรียนและวัตถุประสงค์ของการเรียน

2. ดัดแปลงสื่อที่มีอยู่แล้วให้ใช้ได้และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น เช่นมีภาพยนตร์ เสียงในฟิล์มเป็นภาษาอังกฤษ ถ้ามีการแปลเป็นภาษาไทยแล้วบันทึกเสียงลงใหม่เพื่อให้ผู้เรียนชมและฟังเข้าใจง่ายขึ้น

3. การออกแบบสื่อใหม่ ในกรณีที่ไม่มีสื่อเดิมอยู่ ต้องออกแบบให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการเรียนและลักษณะของผู้เรียน มีงบประมาณในการจัดทำเพียงพอหรือมีเครื่องมือและผู้ชำนาญในการจัดทำสื่อหรือไม่ เป็นต้น

4. ขั้นการใช้สื่อการสอน (Utilize Materials)

การใช้สื่อการสอนนั้นอาจจะใช้เฉพาะขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของการสอน หรือจะใช้ในทุกขั้นตอนก็ได้ดังนี้

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาที่กำลังจะเรียน นั้นสื่อที่ใช้ในขั้นนี้จึงเป็นสื่อที่แสดงเนื้อหากว้าง ๆ หรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในครั้งก่อน ยังมิใช่สื่อเนื้อหาที่เจาะลึกอย่างแท้จริง อาจเป็นสื่อที่เป็นแนวปัญหาหรือเพื่อให้ผู้เรียนคิด และควรเป็นสื่อที่ง่ายต่อการนำเสนอในระยะเวลาอันสั้น เช่นภาพ บัตรคำหรือบัตรปัญหา

2. ชี้นำดำเนินการสอนหรือประกอบกิจกรรมการสอน เป็นขั้นสำคัญในการเรียนการสอนเพราะเป็นขั้นที่จะให้ความรู้เนื้อหาอย่างละเอียดเพื่อสนองวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ผู้สอนต้องเลือกสื่อให้ตรงกับเนื้อหาและวิธีการสอนหรืออาจจะใช้สื่อหลายแบบก็ได้ ต้องมีการจัดลำดับขั้นตอนการใช้สื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียน การใช้สื่อในขั้นนี้จะต้องเป็นสื่อที่สนองความรู้อย่างละเอียดถูกต้องและชัดเจนแก่ผู้เรียน เช่นสไลด์ แผ่นโปร่งใส แผนภูมิ วีดิทัศน์ เทปเรียน หรือชุดการเรียน เป็นต้น

3. ขั้นสรุปการเรียน เป็นขั้นของการเรียนการสอนเพื่อการย้ำเนื้อหาบทเรียนให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วย ขั้นสรุปนี้ควรใช้เวลาเพียงสั้น ๆ เช่นเดียวกับชี้นำ สื่อที่ใช้สรุปจึงควรครอบคลุมเนื้อหาสำคัญทั้งหมดโดยย่อและใช้เวลาน้อย เช่นแผนภูมิ แผ่นโปร่งใส เป็นต้น

4. ขั้นประเมินผู้เรียน เป็นการทดสอบว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้หรือเข้าใจในสิ่งที่เรียนไปถูกต้องมากน้อยเพียงใด และบรรลุตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้หรือไม่สื่อในขั้นการประเมินนี้มักจะเป็นคำถามจากเนื้อหาบทเรียนโดยอาจมีภาพประกอบด้วยก็ได้อาจนำบัตรคำหรือสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในขั้นกิจกรรมการเรียนมาถามอีกครั้ง และอาจเป็นการทดสอบโดยการปฏิบัติจากสื่อหรือการกระทำของผู้เรียนเพื่อทดสอบว่าผู้เรียนมีทักษะจากการฝึกปฏิบัติอย่างถูกต้องครบถ้วนหรือไม่

5. ขั้นตอนการกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน (Require Learner Response)

1. การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน
2. การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียน เรียนตามความสามารถของตนเองจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ และมีแรงจูงใจที่จะเรียนส่งผลให้เกิดการตอบสนองได้ดี
3. เปิดโอกาสให้มีการตอบสนองโดยการใช้สื่อต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถตอบสนองพฤติกรรมโดยเปิดเผย หรือตอบสนองภายในตัว
4. ผู้สอนจะต้องมีการเสริมแรงเพื่อให้ผู้เรียนทราบว่าตนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและถูกต้อง เพื่อจูงใจให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องอีกและเกิดกำลังใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

6. ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation)

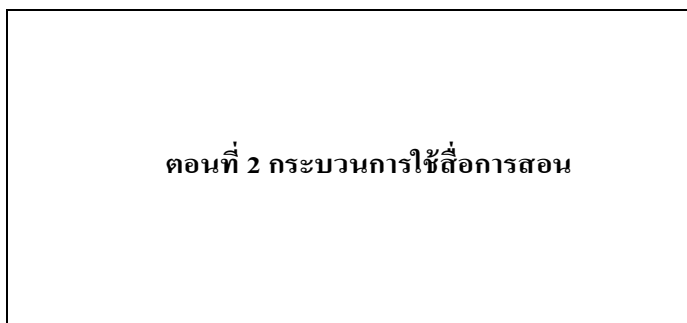
หลังจากใช้สื่อการสอนแล้ว ผู้สอนควรมีการประเมินการใช้สื่อ โดยประเมินจากองค์ประกอบ 3 ประการคือ 1) ครู 2) นักเรียน และ 3) สื่อการเรียนการสอน ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวที่กล่าวมานั้นควรมีหลักในการประเมินผล คือ

1. ครูผู้ใช้สื่อการสอน ประเมินโดยให้ผู้เรียนอภิปรายและวิจารณ์เทคนิคการใช้สื่อการสอนของครู หรือกระบวนการใช้สื่อการสอนที่ผ่านมามีเหมาะสมเพียงใด
2. นักเรียน ประเมินโดยการทดสอบว่าผู้เรียนเข้าใจบทเรียนและเรียนรู้จากสื่อที่เสนอไปนั้นอย่างถูกต้องหรือไม่
3. สื่อการสอน ประเมินผลในเรื่องของการวางแผน และกระบวนการในการใช้สื่อการสอน เพื่อดูว่าการใช้สื่อในแต่ละขั้นตอนประสบปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง และเก็บรวบรวมข้อมูลไว้เพื่อการแก้ไขปรับปรุงในการใช้สื่อการสอนในครั้งต่อไป

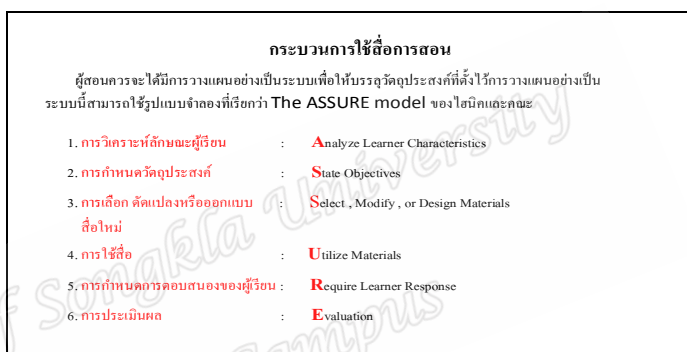
Power Point ตอนที่ 2

กระบวนการใช้สื่อการสอน

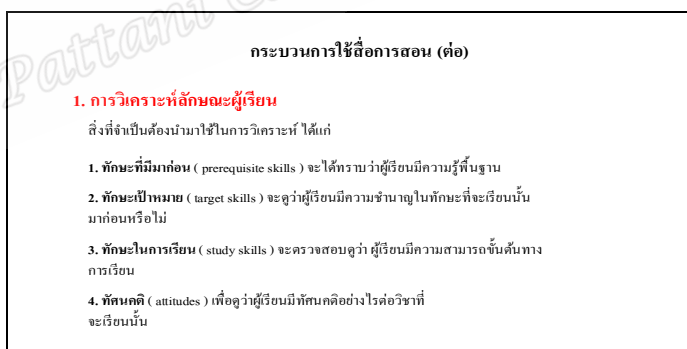
สไลด์ 36

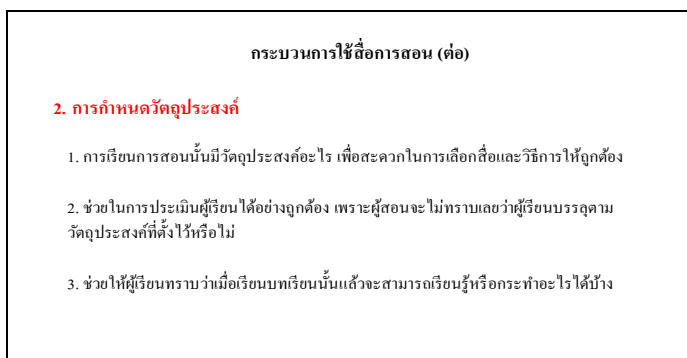
สไลด์ 37

สไลด์ 38

สไลด์ 39

สไลด์ 40

กระบวนการใช้สื่อการสอน (ต่อ)

3. การเลือกตัดแปลงหรือออกแบบสื่อใหม่

1. เลือกจากสื่อที่มีอยู่แล้วที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของเรื่องที่จะสอน
2. ตัดแปลงสื่อที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมยิ่งขึ้นโดยกำหนดวัตถุประสงค์ของสื่อการสอนให้ชัดเจนว่าจะนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางานจุดใดและต้องการให้เกิดผลอย่างไร
3. ออกแบบสื่อใหม่โดยต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์และลักษณะของผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งนี้เพื่อการสร้างหรือใช้สื่อการสอนนั้นสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนได้จริง

สไลด์ 41

กระบวนการใช้สื่อการสอน (ต่อ)

4. การใช้สื่อการสอน

1. ขี่นนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาที่กำลังเรียนสื่อที่ใช้นั้นจึงเป็นสื่อที่แสดงเนื้อหากว้างๆ เป็นสื่อที่เป็นแนวปัญหาหรือเพื่อให้ผู้เรียนคิดและควรเป็นสื่อที่ง่าย ต่อการนำเสนอในเวลาอันสั้น เช่น ภาพ บัตรคำ หรือบัตรปัญหา เป็นต้น
2. ขี่นดำเนินการสอน เป็นขั้นสำคัญในการเรียนเพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่จะให้ความรู้เนื้อหาอย่างละเอียดเพื่อสนองวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้สอนต้องมีการจัดลำดับขั้นตอนการใช้สื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรมการสอนการใช้สื่อ เช่น ภาพยนตร์ สไลด์ แผ่นโป๊ร่งใส วิดีทัศน์ เทปเสียงหรือชุดการเรียน เป็นต้น

สไลด์ 42

การใช้สื่อการสอน (ต่อ)

3. ขี่นวิเคราะห์และฝึกปฏิบัติ เป็นประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลองนำความรู้ด้านทฤษฎีหรือหลักการที่เรียนมาแล้วไปใช้แก้ปัญหาในการฝึกหัด โดยการลงมือฝึกปฏิบัติเอง โดยผู้เรียนเป็นผู้ใช้สื่อเองมากที่สุด
4. ขี่นสรุปบทเรียน เป็นขั้นตอนการย้ำเนื้อหาบทเรียนให้ผู้เรียนมีความเข้าใจถูกต้อง ขี่นสรุปนี้ควรใช้ระยะเวลาเพียงสั้นๆ สื่อที่ใช้สรุปควรให้ครอบคลุมเช่น แผนภูมิ แผ่นโป๊ร่งใส เป็นต้น
5. ขี่นประเมินผลผู้เรียน เป็นการทดสอบว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้หรือเข้าใจในสิ่งที่เรียนไป ได้ถูกต้องเพียงใด สื่อในขั้นการประเมินผลนี้มักจะเป็นคำถามจากเนื้อหาบทเรียน หรืออาจเป็นการ สอบโดยการปฏิบัติจากสื่อ หรือการกระทำของผู้เรียนเพื่อทดสอบดูว่าผู้เรียนสามารถมีทักษะการฝึกปฏิบัติอย่างถูกต้องครบถ้วนหรือไม่

สไลด์ 43

กระบวนการใช้สื่อการสอน (ต่อ)

5. การกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน

1. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน
2. จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียน เรียนตามความสามารถของตนเอง จะทำให้เกิดความพึงพอใจ และมีแรงจูงใจที่จะเรียน
3. เปิดโอกาสให้มีการตอบสนองโดยการใช้สื่อต่างๆ
4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถตอบสนองพฤติกรรมโดยเปิดเผย
5. ผู้สอนจะต้องมีการเสริมแรงเพื่อให้ผู้เรียนทราบว่าตนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและถูกต้อง เพื่อจูงใจให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องอีก

สไลด์ 44

กระบวนการใช้สื่อการสอน (ต่อ)

6. การประเมินผล

ผู้สอนจะต้องมีการวิเคราะห์เช่นกันว่ามีการใช้สื่ออย่างเหมาะสม และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ดังนั้นจึงควรจะมีการประเมินผลการใช้สื่อการสอนตามขั้นต่างๆ ดังนี้

1. ประเมินการวางแผนการใช้สื่อ เพื่อดูว่าสื่อต่างๆ ที่วางไว้สามารถดำเนินไปตามแผนหรือไม่
2. ประเมินกระบวนการการใช้สื่อ เพื่อดูว่าสื่อในแต่ละขั้นตอนประสบปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง
3. ประเมินผลที่ได้จากการใช้สื่อ เป็นผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยตรงว่า เมื่อเรียนแล้วผู้เรียนสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้หรือไม่

Prince of Songkla University
Pattani Campus

แผนการฝึกอบรมที่ 3

การทดลองใช้สื่อการสอนของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้พัฒนาขึ้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถออกแบบและผลิตสื่อการสอนเป็นของตนเองได้

ระยะเวลาในการฝึกอบรม

3 ชั่วโมง

เนื้อหาสาระ

1. การใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุไม่ต้องฉาย
2. การใช้สื่อประเภทเสียง
3. การใช้สื่อการสอนประเภทฉาย
4. การใช้สื่อการสอนประเภทกิจกรรม

สื่อประกอบการฝึกอบรม

1. วิดีทัศน์ที่ 1 การใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุของนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. วิดีทัศน์ 2 การใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์และกิจกรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
3. ใบความรู้ที่ 3 มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อดีและข้อจำกัดของการใช้สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ
4. ใบความรู้ที่ 4 ตัวอย่างการออกแบบและผลิตสื่อการสอน
5. ใบงานที่ 1 ให้ออกแบบสื่อการสอนที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

รูปแบบการฝึกอบรม

ตัว “D” (Design & Develop) คั่น คือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมและผู้วิจัยเพื่อออกแบบและผลิตสื่อการสอนอิสลามศึกษา

ขั้นตอนดำเนินการฝึกอบรม

1. รับชมวิดีโอทัศน์ นำเสนอตัวอย่างการใช้สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ
2. แจกใบความรู้ที่ 3 และใบความรู้ที่ 4 เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการทำใบงานที่ 1 ให้ออกแบบและผลิตสื่อการสอนที่จะใช้ในการปฏิบัติการสอนเป็นของตนเอง
3. ร่วมกันออกแบบและผลิตสื่อการสอนอิสลามศึกษา

การวัดผลและประเมิน

ตรวจสอบใบงาน

วีดิทัศน์ที่ 1

การใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุของนักเรียนระดับประถมศึกษา

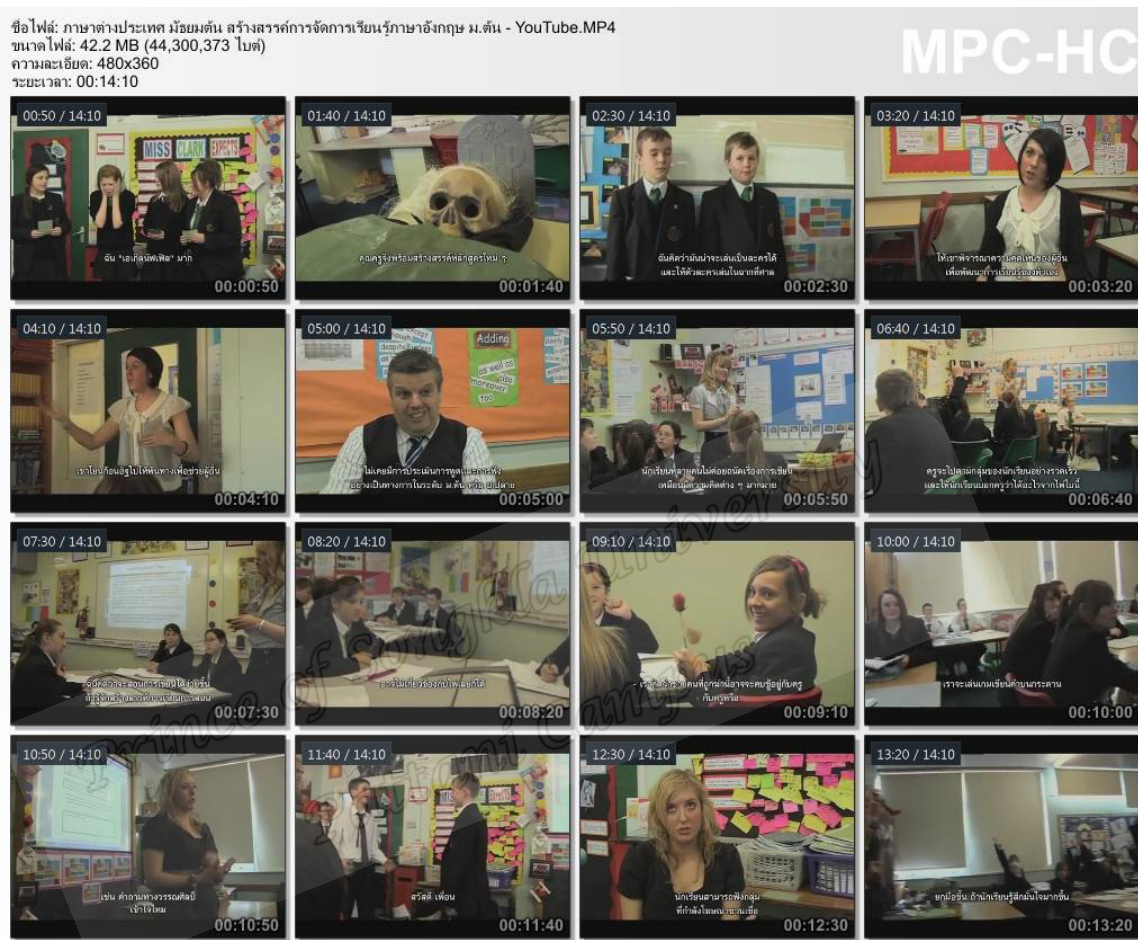

ที่มา :

<https://www.youtube.com/watch?v=bzmCi6nCd18&list=PLQjLwoz3IVXqqmkC0wZjIVOKjEJXXEdd&t=35s&index=2>

วีดิทัศน์ที่ 2

การใช้สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์และกิจกรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ที่มา :

<https://www.youtube.com/watch?v=QgwEVZin4LA&list=PLQJLwoz3IVXqqmkC0wZjJVOKjEJXXEdd>

ใบความรู้ที่ 3

ข้อดีและข้อจำกัดของการใช้สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ

ประเภทสื่อ	ข้อดี	ข้อจำกัด
1. สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำราเรียน คู่มือวารสาร ฯลฯ	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นสื่อการเรียนรู้ที่ดีที่สุดวิธีหนึ่ง - สามารถอ่านได้ตามความสามารถแต่ละบุคคล - เหมาะสำหรับการอ้างอิง - สะดวกในการพกพา - ทำสำเนาจำนวนมากได้ง่าย 	<ul style="list-style-type: none"> - ถ้าจะให้ได้สิ่งพิมพ์ที่คุณภาพที่ดี ต้องใช้ต้นทุนในการผลิตที่สูง - บางครั้งต้องพิมพ์ใหม่เพื่อปรับปรุงข้อมูลที่ล้าสมัย - ผู้ที่ไม่รู้หนังสือไม่สามารถอ่านหรือทบทวนให้เข้าใจได้ - ไม่สะดวกในการปรับปรุงแก้ไข
2. วัสดุกราฟิก เช่น แผนภูมิ แผนภาพ กราฟ ภาพถ่าย ภาพวาด ฯลฯ	<ul style="list-style-type: none"> - ช่วยในการชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา - ช่วยแสดงลำดับขั้นตอนของเนื้อหา - สามารถจัดหาได้ง่ายจากสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ - ผลิตได้ง่ายและสามารถผลิตซ้ำได้ - เก็บรักษาได้ง่าย 	<ul style="list-style-type: none"> - เหมาะสำหรับการเรียนกลุ่มเล็ก - งานกราฟิกที่มีคุณภาพดี จำเป็นต้องใช้ช่างเทคนิคที่มีความชำนาญในการผลิต - การใช้ภาพบางประเภท อาจไม่ช่วยให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความเข้าใจดีขึ้นเพราะไม่สามารถสัมพันธ์กับของจริงได้
3. ของจำลอง หุ่นจำลอง	<ul style="list-style-type: none"> - อยู่ในลักษณะ 3 มิติ - สามารถจับต้องพิจารณารายละเอียดได้ - เหมาะในการนำเสนอที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า (เช่น ลักษณะของอวัยวะภายในร่างกาย) - สามารถใช้แสดงหน้าที่และลักษณะส่วนประกอบ - หุ่นบางอย่างสามารถผลิตได้ด้วยวัสดุท้องถิ่นที่หาได้ง่าย 	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องอาศัยความชำนาญในการผลิตส่วนมากจะราคาแพง - ปกติเหมาะสำหรับการแสดงต่อกลุ่มย่อย - ถ้าทำได้ไม่เหมือนของจริงทุกประการบางครั้งอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้

ประเภทสื่อ	ข้อดี	ข้อจำกัด
4. สไลด์และเครื่องฉายสไลด์	<ul style="list-style-type: none"> - เหมาะสำหรับผู้เรียนกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็ก - ผลิตง่ายและทำสำเนาได้ง่ายเช่นกัน - สามารถเปลี่ยนรูปในการสอนได้ตามความต้องการ - สามารถปรับเปลี่ยนรูปได้ตามความต้องการของเนื้อเรื่อง - ใช้สะดวก เก็บรักษาง่าย 	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องฉายในห้องมืดพอสมควร - การถ่ายทำชุดสไลด์ที่ดีต้องมีการวางแผนทำบทสคริปต์ การถ่ายทำและการจัดภาพเป็นชุด
5. เครื่องฉายโปรเจ็กเตอร์	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้กับอุปกรณ์ได้หลายประเภท - สามารถเสนอภาพขนาดใหญ่จากอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เห็นภาพได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอนด้วยคอมพิวเตอร์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ถ้าต้องการเสนอภาพคมชัดมาก ๆ จะต้องใช้เครื่องที่มีราคาสูง - ต้องมีความรู้ในการต่อสายเข้ากับเครื่องให้ถูกต้อง - ต้องระวังในการเปิดปิดเพื่อถนอมหลอดฉาย
6. คอมพิวเตอร์	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถบันทึกข้อมูลเก็บไว้ในหน่วยความจำอื่น เช่น แผ่นซีดี - สามารถเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตเพื่อการเชื่อมต่อกับฐานข้อมูลอื่น ๆ ทั่วโลก - ใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารได้ เช่น การรับส่งเมล การประชุมทางไกล ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> - เครื่องที่มีสมรรถนะการใช้งานดีจะมีราคาสูงพอสมควร - ต้องมีการบำรุงรักษาตามระยะเวลา - ต้องใช้กับโปรแกรมซอฟต์แวร์ประเภทต่าง ๆ จึงจะใช้งานได้ - มีการเปลี่ยนแปลงด้านอุปกรณ์ เช่น ความเร็ว ต่าง ๆ จนทำให้เครื่องที่มีอยู่ล้าสมัยได้เร็ว

ประเภทสื่อ	ข้อดี	ข้อจำกัด
7. การสาธิต	<ul style="list-style-type: none"> - การนำเสนอการปฏิบัติและกรรมวิธีให้เห็นอย่างเป็นขั้นตอนได้ชัดเจน - ใช้สอนทักษะได้เป็นอย่างดี - สร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนมีการรับรู้ร่วมกัน - กระตุ้นให้มีการซักถามและปฏิบัติตามขั้นตอนได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนต้องมีทักษะความชำนาญในวิธีการสาธิตเป็นอย่างดีจึงจะสามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่น - อาจเสียค่าใช้จ่ายสูง - อาจไม่สามารถหาสถานที่ที่เหมาะสมในการสาธิตได้
8. การจำลอง เช่น บทบาทสมมุติ	<ul style="list-style-type: none"> - มีการฝึกปฏิบัติทักษะในโลกของจริงภายใต้สภาวะที่คล้ายคลึงกับชีวิตจริง - สามารถฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้โดยที่ไม่เสี่ยงกับอันตราย หรือการบาดเจ็บ - การจำลองมีแต่เฉพาะลักษณะสำคัญของสถานการณ์โดยละทิ้งรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อใช้ได้อย่างสะดวกไม่ยุ่งยากแก่ความเข้าใจ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนต้องใช้เวลามากในสถานการณ์ที่จำลองขึ้น หรือทดลองด้วยวิธีการต่าง ๆ - การให้เรียนในสภาวะจำลองที่ง่ายกว่าความเป็นจริงอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ถ้าต้องเผชิญกับสถานการณ์ในชีวิตจริงที่ไม่ง่ายตายเหมือนที่เคยปฏิบัติมา
9. เกม	<ul style="list-style-type: none"> - ดึงดูดความสนใจให้สนุกในกิจกรรมการเรียน - มีความแปลกใหม่แตกต่างไปจากการเรียนปกติ - สร้างบรรยากาศให้รู้สึกพอใจและผ่อนคลายแก่ผู้เรียน - ดึงดูดความสนใจในงานที่ต้องทำซ้ำ ๆ กันได้ดีกว่าการเรียนด้วยการฝึกฝนธรรมดา 	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมที่มีการแข่งขันจะใช้ไม่ได้ผลกับผู้เรียนที่ไม่มีความชำนาญหรือไม่ชอบการแข่งขัน - เกิดความไขว่เขวได้ง่าย จึงต้องอธิบายกฎเกณฑ์และวิธีการเล่นอย่างถูกต้อง - ต้องระวังในการเลือกเกมที่มีการออกแบบให้ตรงกับทักษะในการเรียน

ใบความรู้ที่ 4

ตัวอย่างการออกแบบและผลิตสื่อการสอน

ชื่อสื่อการเรียนรู้	คำศัพท์แสนสนุก
สาระการเรียนรู้	กลุ่มปฐมวัย
ระดับชั้น	อนุบาล 1 - อนุบาล 2

มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกทักษะในการอ่านคำจากรูปภาพ
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษและความหมายของคำ
3. เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาในการตอบปัญหาอะไรเอ่ย
4. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการตอบปัญหา
5. เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาการใช้กล้ามเนื้อมือ
6. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เรียนอ่านคำจากรูปภาพได้
2. ผู้เรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ
3. ผู้เรียนมีพัฒนาการทางภาษาดีขึ้น
4. ผู้เรียนมีพัฒนาการการใช้กล้ามเนื้อมือดีขึ้น
5. ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานกับการเรียนรู้

อุปกรณ์การผลิต

1. พิวเจอร์บอร์ดจำนวน 10 แผ่น	7. กรรไกร
2. สติกเกอร์ใส 3 แผ่น	8. รูปภาพ
3. กาว 2 หน้า บาง 1 ม้วน	9. ไม้บรรทัด
4. สติกเกอร์เส้น 2 ม้วน	10. ดินสอ
5. กาว TOA	11. กระดาษสีฟ้าขนาด A4 15 แผ่น
6. คัตเตอร์	12. สติ๊กเกอร์

ขั้นตอนการผลิต

1. เลือกรูปภาพที่ต้องการจากหนังสืออ่านเพิ่มเติมของชั้นอนุบาล 2
2. ตัดกระดาษสีเป็นรูปวงกลมขนาดเท่าปากแก้ว
3. ตัดภาพและติดลงบนกระดาษสีที่ตัดไว้
4. ตัดพิวเจอร์บอร์ดเป็นวงกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง
5. ติดภาพลงบนพิวเจอร์บอร์ดที่ตัดเป็นวงกลม วงละ 5 ภาพ โดยติดภาพให้

ด้านบนของรูปภาพหันเข้าไปข้างในวงกลมของวงกลมชั้นที่จะประกอบด้านบน ส่วนชั้นที่จะประกอบด้านล่างให้ติดโดยหันด้านบนของรูปภาพออกนอกวงกลม

6. เจาะรูตรงกลางในแผ่นกลม ขนาดเท่ากับเงินเหรียญบาทและติดพลาสติกใสทับข้างบนรูปภาพเพื่อป้องกันการฉีกขาดและทำให้ดูสวยงาม
7. ตัดแผ่นฟิวเจอร์บอร์ดให้ได้ขนาดแบ่งเป็น 4 ส่วนและเจาะให้เป็นวงกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง.แผ่นละ 4 วง จำนวน 6 แผ่นโดยส่วนข้างบนทั้งสองข้างเจาะรูด้านล่าง ส่วนล่างเจาะรูด้านบน
8. นำแผ่นฟิวเจอร์บอร์ดวงกลมที่ติดภาพแล้วมาประกอบเข้ากับแผ่นใหญ่แผ่นที่ 1 และแผ่นที่ 6
9. นำคำศัพท์ คำอ่าน ความหมาย คำทนายปัญหาอะไรเอ่ย ติดให้ตรงความหมายของแต่ละรูปภาพ
10. จัดทำรูปเล่มให้สวยงาม

วิธีการใช้

1. ใช้เป็นสื่อประกอบการสอนเกี่ยวกับการฝึกอ่านคำศัพท์ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
2. ใช้ในการแข่งขันกันตอบปริศนาคำทนายเพื่อให้เด็กเกิดความสนุกสนาน

การประเมินการใช้สื่อ

1. ประเมินจากความสนใจของเด็ก
2. ประเมินจากผลการเรียนรู้ของเด็ก

รายละเอียดการใช้เงิน

เบิกวัสดุ อุปกรณ์ในการผลิตจากงบประมาณที่ทางโรงเรียนจัดให้

1. ฟิวเจอร์บอร์ดขนาดเล็กจำนวน	10 แผ่น
2. สติกเกอร์ใส	3 แผ่น
3. กาว 2 หน้า บาง	1 ม้วน
4. สติกเกอร์สีเส้น	2 ม้วน
5. กระดาษสีฟ้าขนาด A4	15 แผ่น
6. ภาพสติกเกอร์	1 แผ่น

รวมราคาประมาณ 350 บาท

(นางสุภลักษณ์ กำไรมาก)
ผู้รายงาน

ใบงานที่ 1

ออกแบบและผลิตสื่อการสอนที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

ชื่อสื่อการเรียนรู้.....

สาระการเรียนรู้.....

ระดับชั้น.....

มีวัตถุประสงค์ดังนี้

.....
 .....
 .....
 .....
 .....

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

.....
 .....
 .....
 .....

วัสดุ / อุปกรณ์ในการผลิต

.....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....

ขั้นตอนการผลิต

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

วิธีการใช้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

การประเมินการใช้สื่อ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

รายละเอียดการใช้เงิน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Prince of Songkla University
Pattani Campus

แผนการฝึกอบรมที่ 4

การทดลองใช้สื่อการสอนที่ผลิตขึ้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทดลองใช้สื่อการสอนที่ผลิตขึ้นของตนเองได้

ระยะเวลาในการฝึกอบรม

5 ชั่วโมง

เนื้อหาสาระ

1. วิชาที่สอน
2. แผนการสอน
3. สื่อการสอนที่ใช้

รูปแบบการฝึกอบรม

ตัว “I” (Implement) ทดลอง คือ การทดลองใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของสื่อระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมและผู้วิจัย

ขั้นตอนดำเนินการฝึกอบรม

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมดำเนินการทดลองใช้สื่อที่ผลิตขึ้นตามตารางสอนของตนเอง
2. ผู้วิจัยประเมินทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาของผู้เข้ารับการฝึกอบรม พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนถึงคุณภาพของสื่อร่วมกัน

การวัดผลและประเมิน

แบบประเมินทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา

แบบประเมินทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา

ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครู
โรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส

ชื่อผู้ถูกประเมิน.....สอนวิชา.....ชั้น.....

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคะแนนตามความเป็นจริง

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
ทักษะด้านการเตรียม					
1. สํารวจสื่อการสอนให้อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้					
2. ทดลองใช้อย่างคล่องแคล่ว					
3. สํารวจและจัดเตรียมห้องเรียนสําหรับใช่อุปกรณ์การสอนใหมีความพร้อมอยู่เสมอ					
ทักษะด้านการเลือก					
4. เลือกสื่อใหเหมาะสมกับระดับวัย ระดับสติปัญญา และปลอดภัยในการใช้					
5. ขนาดของสื่อต้องมีขนาดที่พอเหมาะสําหรับการสอนจริง ผู้สอนมีการคํานึงถึงจำนวนผู้เรียนในชั้นเรียนจะมองเห็นสื่อได้ชัดเจน					
6. สื่อการสอนมีความสัมพันธ์กับบทเรียน และตรงกับจุดมุ่งหมายของเรื่องที่จะสอน					

รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
ทักษะด้านการใช้					
7. ใช้ตามลำดับก่อนหลังอย่างคล่องแคล่ว และแสดงให้เห็นทั่วถึงกันทั้งชั้นเรียนอย่างชัดเจน					
8. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการสอน					
9. ใช้สื่อการสอนใดคุ้มค่ากับที่ได้เตรียมมาและพยายามใช้ให้เป็นประโยชน์ที่สุด					
ทักษะด้านการติดตามผล					
10. มีการติดตามผลของการใช้สื่อการสอน เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนได้รับความรู้จากสื่อ นั้นมากน้อยเพียงใด					
11. มีการสำรวจข้อบกพร่องของสื่อการสอนและพยายามหาแนวทางแก้ไข					
12. มีการพัฒนาสื่อการสอนให้มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

...../...../.....

ค่าเฉลี่ย.....

ผลการประเมินอยู่ในระดับ

- 4.21 - 5.00 ระดับทักษะมากที่สุด
- 3.41 - 4.20 ระดับทักษะมาก
- 2.61 - 3.40 ระดับทักษะปานกลาง
- 1.81 - 2.60 ระดับทักษะน้อย
- 1.00 - 1.80 ระดับทักษะน้อยที่สุด

แผนการฝึกอบรมที่ 5

การประเมินผลสื่อการสอนของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถสรุปทเรียนเพื่อสะท้อนความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสื่อการสอนและเพื่อการขยายผล

ระยะเวลาในการฝึกอบรม

3 ชั่วโมง

เนื้อหาสาระ

ประเมินผลสื่อการสอนของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

สื่อประกอบการฝึกอบรม

1. Power Point ตอนที่ 4 ประมวลภาพการฝึกอบรม ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL
2. ใบงานที่ 2 ให้สรุปทเรียนเพื่อสะท้อนความรู้ความเข้าใจและเพื่อการขยายผลต่อไป

รูปแบบการฝึกอบรม

ตัว “L” (Lesson Learned) ถอดบทเรียน คือ การสรุปทเรียนเพื่อสะท้อนความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสื่อการสอน และเพื่อการขยายผลต่อไป

ขั้นตอนดำเนินการฝึกอบรม

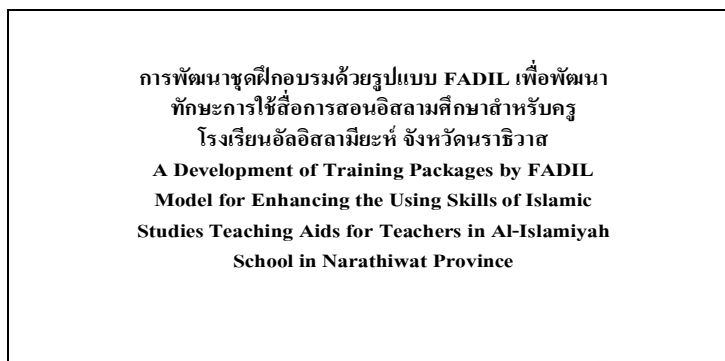
1. แจกใบงานที่ 2 เพื่อร่วมกันอภิปราย และสรุปถึงความรู้ความเข้าใจ ความสำคัญคุณค่าและปัญหาของการใช้สื่อการสอน
2. ผู้วิจัยชี้แนะถึงลักษณะกระบวนการใช้สื่อการสอนที่ดี และแนวทางการผลิตสื่อการสอนอิสลามศึกษาให้มีคุณภาพและเหมาะสม
3. เปิด Power Point ตอนที่ 4 ประมวลภาพการฝึกอบรม ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL
4. ทดสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอนหลังการฝึกอบรม
5. วัดทัศนคติต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาหลังการฝึกอบรม
6. สอบถามความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม

การวัดและประเมินผล

1. แบบทดสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอนหลังการฝึกอบรม
2. แบบวัดทัศนคติต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาหลังการฝึกอบรม
3. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรม

Power Point ตอนที่ 4
 ประมวลภาพการฝึกอบรม ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL

สไลด์ 1

สไลด์ 2

สไลด์ 3

สไลด์ 4

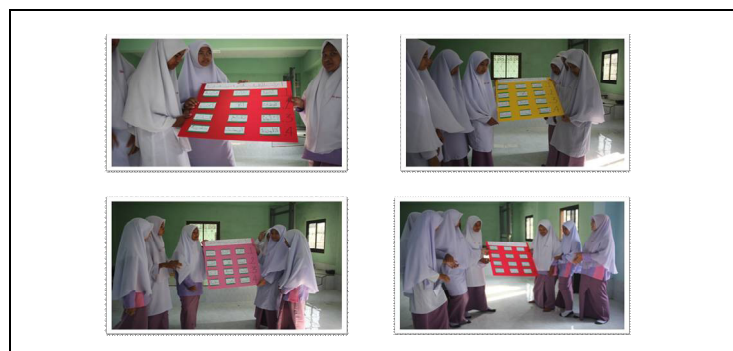
สไลด์ 5

สไลด์ 6

สไลด์ 7

สไลด์ 8

สไลด์ 9

สไลด์ 10

สไลด์ 11

แบบทดสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอน (หลังการฝึกอบรม)

ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครู
โรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส

ชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม.....

ชื่อผู้ประเมิน.....

วันที่ เดือน ปี ที่ประเมิน.....

1. ข้อใดกล่าวถึงความหมายของสื่อการ

เรียนการสอนได้ถูกต้องที่สุด

ก. การใช้วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ และ
กระบวนการต่าง ๆ เพื่อช่วยประหยัดเวลาใน
การสอน

ข. การใช้วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ และ
กระบวนการต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดความ
น่าสนใจในการสอน

ค. การใช้วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ และ
กระบวนการต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมี
ความสนใจในการเรียน

ง. การใช้วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ และ
กระบวนการต่าง ๆ เพื่อช่วยในการถ่ายทอด
ความรู้ประสบการณ์ไปยังผู้เรียน เพื่อให้การ
เรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์

ค. ครูสามารถสอนและทำกิจกรรมการเรียน
การสอนได้กว้างขวางมากขึ้น

ง. ไม่มีข้อใดถูก

4. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง

ก. สื่อการสอนให้ประสบการณ์ที่เป็นจริงแก่
ผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องทั้งยัง
ช่วยให้ผู้เรียนจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้มากและ
จำได้นาน

ข. สื่อการสอนจะทำให้ได้ประสบการณ์ตรง
และเรียนรู้ได้มากกว่าผู้เรียนที่ไม่มีสื่อการสอน
ในการจัดการเรียนการสอน

ค. สื่อการสอนเร้าให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ
และช่วยให้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง

ง. ไม่มีข้อถูก

2. ข้อใดคือความสำคัญของสื่อการสอน

ก. ช่วยประหยัดเวลาในการสอน

ข. ช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับ
ผู้เรียน

ค. ช่วยแบ่งเบาภาระของครู

ง. ถูกทุกข้อ

5. การใช้สื่อการสอนจะช่วยประหยัดเวลา หมายความว่าอย่างไร

ก. เมื่อใช้สื่อแล้วไม่ต้องลบกระดานดำ

ข. ขณะสอนไม่ต้องห่วงเรื่องคำอธิบาย

ค. เวลาสอนเพียงแต่ยกให้ดูไม่ต้องทำอะไร

ง. ผลิตขึ้นมาแล้วใช้สอนซ้ำได้หลายครั้ง

3. ข้อใดกล่าวถึงคุณค่าของสื่อการสอนได้ ถูกต้อง

ก. ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ของสอน

ข. ทำให้เนื้อหาวิชาความรู้ที่สอนมีความหมาย
ต่อผู้สอนมากขึ้น

6. ข้อใดคือความหมายของสื่อการสอน ประเภทวัสดุ

ก. สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตนเองโดย
ไม่จำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วย

ข. ถูกผลิตเพื่อใช้ร่วมกับทรัพยากรอื่น

ค. สามารถถ่ายทอดออกมาให้เห็นหรือได้ยินได้

ง. ข้อ ก และ ข้อ ค ถูก

7. ข้อใดจัดวางเป็นสื่อการสอนประเภทวัสดุ

ก. คอมพิวเตอร์

ข. โทรทัศน์

ค. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ

ง. รูปภาพ

8. ข้อใดกล่าวถึงสื่อการสอนประเภทกิจกรรมได้ถูกต้อง

ก. จัดขึ้นเพื่อกระทำร่วมกับทรัพยากรอื่น ๆ

ข. การอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ค. เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวอยู่เสมอ

ง. เป็นทรัพยากรเพื่อช่วยในการเรียนรู้

9. ในการจัดทำสื่อการสอนครูควรคำนึงถึงสิ่งใดเป็นอันดับแรก

ก. สามารถเตรียมและวางแผนการใช้สื่อการสอนได้

ข. สามารถผลิตสื่อการสอนแบบง่ายได้

ค. สามารถเขียนจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนได้อย่างชัดเจน

ง. สามารถเลือกสื่อต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับวิธีการสอนแบบต่าง ๆ ได้

10. ขั้นการวางแผนและการผลิตสื่อการสอนควรคำนึงถึงข้อใดเป็นลำดับแรก

ก. ต้องคำนึงถึงลักษณะทั่วไปและ

ลักษณะเฉพาะของผู้เรียนลักษณะทั่วไปได้แก่

อายุ ระดับความรู้ สังคม เศรษฐกิจและ

วัฒนธรรมของผู้เรียนแต่ละคน

ข. ต้องวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียนเพื่อผู้สอนจะได้ทราบว่า ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนนั้นมากน้อยเพียงใด

ค. จะต้องเลือกสื่อให้มีความสัมพันธ์กับลักษณะผู้เรียน

ง. ต้องทราบถึงลักษณะทั่วไปของผู้เรียนต้องมีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาบทเรียน

11. ข้อใดคือวัตถุประสงค์ในการผลิตสื่อการสอน

ก. เพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน

ข. เพื่อโฆษณาโน้มน้าวใจ

ค. เพื่อให้ความบันเทิง

ง. ครูสามารถหาวัสดุมาเพิ่มได้ง่าย

12. การกำหนดสื่อโดยยึดเอาตัวครูเป็นหลักนั้นมีข้อดีในข้อใด

ก. ครูสามารถสอนได้ตรงตามหลักสูตร

ข. ครูสามารถสนองตอบตามแผนการสอนได้

ค. ครูสามารถเลือกตามความก้าวหน้าและประสบการณ์ของตน

ง. ครูสามารถหาวัสดุมาเพิ่มได้ง่าย

13. การกำหนดสื่อตามข้อ 12 มีจุดอ่อนในเรื่องใด

ก. สื่อที่ได้มักจะไม่สวยงามดึงดูดใจนักเรียน

ข. ครูอาจกำหนดผิดพลาดเพราะไม่เข้าใจหลักสูตร

ค. ครูอาจทำสื่อชิ้นไม่ได้เพราะขาดความรู้

ง. สื่อการสอนอาจไม่เหมาะกับผู้เรียนได้

14. การกำหนดสื่อการสอนตามแผนการสอนนั้นมีข้อดีอย่างไร

- ก. เลือกสื่อได้เด่นชัด
- ข. ครูสร้างสื่อได้ง่ายกว่าการกำหนดแบบอื่น ๆ
- ค. จะมีความสัมพันธ์กันทั้งแผนการสอน
- ง. สื่อที่กำหนดหาได้จากผู้อื่นเพราะมีในหลักสูตร

15. ครูสมสอนวิชาภาษาอังกฤษสำหรับครูใช้สื่อในข้อใดที่จะทำให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ได้มากที่สุด

- ก. ซักถามเป็นรายบุคคล
- ข. เครื่องเล่นเสียง
- ค. การจัดกิจกรรมสนทนาเป็นรายกลุ่ม
- ง. วีดีโอ/ภาพยนตร์ต่าง ๆ

16. จากข้อ 11 เพื่อให้การเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์มากที่สุด ครูสมควรเตรียมตัวในการสอนอย่างไร

- ก. วางแผนการสอนให้รัดกุม กำหนดหัวข้อการเรียน และเลือกสื่อที่ตรงกับเนื้อหา จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนอภิปราย และมีการสรุปทบทวนให้เกิดแนวคิด
- ข. ให้นักเรียนศึกษาจากสื่อเอง สรุปทบทวนหรือไม่ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เรียน
- ค. วางแผนการสอนให้รัดกุม กำหนดหัวข้อการเรียน และเลือกสื่อที่ตรงกับเนื้อหา จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนอภิปราย และมีการสรุปทบทวนให้เกิดแนวคิด โดยใช้แผ่นโป่งใสเป็นสื่อในการสรุปแนวคิดอีกรอบ
- ง. ถูกทุกข้อ

17. ที่ว่าการกำหนดสื่อควรยึดตัวผู้เรียนเป็นหลักนั้นหมายความว่าอย่างไร

- ก. เพื่อให้เด็กเกิดความพอใจ
- ข. เพื่อให้ขนาดพอดีกับเด็กนักเรียน
- ค. เพื่อให้เหมาะสมกับการรับรู้ของผู้เรียน
- ง. เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกรักอยากเรียน

18. การกำหนดสื่อที่ให้ผู้เรียนเรียนเองได้นั้นเนื่องจากเหตุผลความเชื่อใด

- ก. เป็นการใช้สื่อให้เป็นประโยชน์
- ข. สื่อใช้สอนแทนครูไปได้เลย
- ค. ความรู้มีอยู่ที่เด็กมากกว่าพอที่ครูจะไม่ต้องสอน
- ง. ความรู้มีอยู่รอบตัวเด็กแม้แต่เพื่อนในกลุ่ม

19. ความบกพร่องในข้อใดที่ทำให้ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนได้ผลน้อยที่สุด

- ก. ผลิตสื่อไม่ดี
- ข. สื่อไม่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน
- ค. ครูไม่มีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อ
- ง. ไม่มีงบประมาณในการผลิตสื่อ

20. การกำหนดสื่อการสอนสำหรับครูทุกคนย่อมแตกต่างกันไป ดังนั้นคนที่จะกำหนดสื่อการสอน

ที่ดีที่สุดควรเป็นใคร

- ก. ครูผู้สอนวิชานั้น ๆ
- ข. เจ้าหน้าที่โสตทัศนูปกรณ์
- ค. ผู้บริหารโรงเรียน
- ง. ครูฝ่ายวิชาการ

แบบแบบวัดทัศนคติต่อการใช้อัลโงการสอนอิสลามศึกษา (หลังการฝึกอบรม)

ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้อัลโงการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครู
โรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส

คำอธิบาย แบบวัดทัศนคติฉบับนี้มีทั้งหมด 2 ตอน ขอให้ผู้อัดอบแบบวัดทัศนคติตอบให้ครบทั้ง 2 ตอน เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ต่อไป

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความ

1. เพศ

หญิง ชาย

2. อายุ

ต่ำกว่า 20 ปี 20-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 51 ปีขึ้นไป

3. วุฒิกการศึกษา

มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ชานาวียะห์
 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี

4. เคยผ่านการฝึกอบรมด้านอัลโงการสอน

เคย ไม่เคย

ตอนที่ 2 ระดับทัศนคติต่อการใช้อัลโงการสอน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับทัศนคติของท่านเพียงระดับเดียว

ข้อคำถาม การใช้อัลโงการสอนอิสลามศึกษา	ระดับทัศนคติ				
	5 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	4 เห็นด้วย	3 ไม่แน่ใจ	2 ไม่เห็น ด้วย	1 ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ					
2. ช่วยให้ผูเรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ ยุ่งยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้น					
3. ช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผูเรียน					
4. ทำให้ผูเรียนมีความเข้าใจตรงกัน และเกิด ประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียนด้วยกัน					

ข้อคำถาม การใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา	ระดับทัศนคติ				
	5 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	4 เห็นด้วย	3 ไม่แน่ใจ	2 ไม่เห็น ด้วย	1 ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
5. ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น					
6. ทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดีในระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและกับผู้สอนด้วย					
7. ช่วยประหยัดเวลาเรียน โดยใช้เวลาน้อย แต่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้มากขึ้น					
8. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจ และจดจำได้นาน					
9. ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกัน และเกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียนนั้น					
10. ช่วยแก้ปัญหาเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยจัดการให้มีการใช้สื่อในการเรียนการสอนรายบุคคล					
11. ช่วยให้บรรยากาศในการสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น					
12. ช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในด้านการเตรียมเนื้อหา เพราะบางครั้งอาจให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อได้เอง					
13. ช่วยแก้ปัญหาและทดแทนสิ่งที่ผู้สอนไม่ถนัด เช่น พูดไม่เก่ง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง					
14. ช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้หลากหลายรูปแบบ					
15. ทำให้สามารถสอนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้กว้างมากขึ้น					

ข้อคำถาม การใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา	ระดับทัศนคติ				
	5 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	4 เห็นด้วย	3 ไม่แน่ใจ	2 ไม่เห็น ด้วย	1 ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
16. เป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอในการเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ ๆ					
17. สื่อการเรียนการสอนจะช่วยในการสื่อความหมายระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น					
18. ช่วยให้ผู้สอนสามารถนำประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่มากมายภายนอกห้องเรียนมานำเสนอต่อผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ					
19. ช่วยให้ผู้สอนสามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้ตรงจุดมุ่งหมายในทุกขั้นตอน					
20. ช่วยให้ผู้สอนสังเกตปฏิกิริยาผู้เรียนได้					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

*****

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง
ขออัลลอฮ์ **ﷻ** ทรงตอบแทนความดีงาม อามีน

แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม
ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครู
โรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส

คำอธิบาย แบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งหมด 3 ตอน ขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบให้ครบทั้ง 3 ตอน เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ต่อไป

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความ

1. เพศ

หญิง ชาย

2. อายุ

ต่ำกว่า 20 ปี 20-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 51 ปีขึ้นไป

3. การศึกษา

มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ชานาวิยะห์
 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี

4. เคยผ่านการฝึกอบรมด้านสื่อการสอน

เคย ไม่เคย

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจ / ความรู้ความเข้าใจ / การนำไปใช้ ต่อการเข้าร่วมการฝึกอบรม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความพึงพอใจของท่านเพียงระดับเดียว

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความพึงพอใจ				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
1. การฝึกอบรมสอดคล้องกับสภาพ ลักษณะการใช้งานจริง					
2. เนื้อหาการฝึกอบรมตรงกับ ความต้องการ					
3. ลำดับเนื้อหา มีความเหมาะสม					
4. เนื้อหาการฝึกอบรมส่งเสริมให้ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทักษะและ ความสามารถในการใช้สื่อการสอน ในการปฏิบัติการสอน					

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความพึงพอใจ				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
5. การอบรมด้วยรูป FADIL ทำให้เกิดความน่าสนใจเพิ่มขึ้น					
6. ใบความรู้อ่านเข้าใจง่าย					
7. ใบความรู้มีจำนวนพอเหมาะ					
8. Power Point มีความครอบคลุมกับเนื้อหา					
9. ใบงานมีความชัดเจน					
10. ใบงานมีจำนวนพอเหมาะ					
11. วิทยากรให้ความรู้ได้ชัดเจน					
12. เวลาที่ใช้มีความเหมาะสม					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ข้อเสนอแนะ ตีชม ในการอบรมครั้งนี้ ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. หัวข้อที่ท่านอยากให้จัดอบรมครั้งต่อไป ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

*****

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง
ขออัลลอฮ์ ทรงตอบแทนความดีงาม อามีน

ภาคผนวก ง

นิพนธ์ต้นฉบับ (Manuscript)

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

การพัฒนาชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา สำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส

ฟาฎิล กือแน¹ ชัมซู สาอู²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโทสาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม, วิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

²Ph.D. (Educational Administration)

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส 2) เพื่อเปรียบเทียบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอน และทัศนคติต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา ก่อนและหลังการฝึกอบรมโดยใช้ชุดฝึกอบรมฯ 3) เพื่อประเมินทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยใช้ชุดฝึกอบรมฯ และ 4) เพื่อสอบถามความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยใช้ชุดฝึกอบรมฯ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูอิสลามศึกษาจำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส ประกอบไปด้วย หลักสูตรฝึกอบรม แผนการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรม และเครื่องมือวัดผลและประเมินการฝึกอบรม ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอนก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบวัดทัศนคติที่มีต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา ก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบประเมินทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยใช้ชุดฝึกอบรม ผลการศึกษาพบว่า 1) ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส ผ่านเกณฑ์ค่าเฉลี่ยที่กำหนด มีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องทุกประเด็น 2) ผลการทดสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอน และผลการวัดทัศนคติที่มีต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา ก่อนและหลังการฝึกอบรม สรุปได้ว่า ค่าเฉลี่ยหลังการฝึกอบรมสูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ผลการประเมินทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 4) ผลการสอบถามความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนา, ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL, ทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา, ครูอิสลามศึกษา

Development of the FADIL Training Model to Improve the Use of Islamic Education Media Skills for Teachers at Al-Islamiah School in Narathiwat Province

Fadil Kuenae¹ Samsoo Sa-U²

¹Master of Islamic Educational Administration and Management Student, College of Islamic Studies, Prince of Songkla University, Pattani Campus

²Ph.D. (Educational Administration)

ABSTRACT

This study is aimed to 1) develop the FADIL training model to improve the use of Islamic education media skills for teachers at Al-Islamiah School in Narathiwat Province, 2) compare teachers' knowledge and attitude towards the FADIL model before and after the training, 3) assess teachers' skills by using the model, and 4) evaluate teachers' satisfaction. The samples consisted of six teachers. The FADIL model (Field Trip, Analyze, Design & Develop, Implement, Lesson Learned) was employed as a research instrument. It consisted of training courses, training plans, training materials, and evaluation materials. The evaluation materials consisted of education media knowledge tests, attitude tests, skill test assessment, and satisfaction test. The result revealed that 1) the FADIL Model exceeded the set standards and the Index of Item-Objective Congruence, 2) there was improvement among the teachers by the score of 0.05, which is a significant level, as compared the pre-tests and the post-tests on teachers' knowledge and attitude, 3) the overall result of teachers' skills by using the model marked high scores and 4) the overall result of teachers' satisfaction was also high.

Keywords: Development, the FADIL training model, use of Islamic education media skills, Islamic Teachers

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ส่งเสริมให้มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะให้แก่บุคลากร ทั้งทางด้านการผลิตและการใช้ เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาที่เหมาะสม มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2542) อย่างไรก็ตามสภาพความเป็นจริงด้านอาชีพครูสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอน ศาสนาที่ปรากฏในปัจจุบัน ครูผู้สอนส่วนหนึ่งเรียนจบจากปอเนาะแล้วไปศึกษาต่อต่างประเทศแถบ ตะวันออกกลาง ซึ่งจะเลือกเรียนในสาขาที่ไม่ใช่สาขาที่เป็นวิชาครุศาสตร์และวิชาชีพครูโดยตรง จึงทำ ให้เกิดปัญหาในด้านการปฏิบัติการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2543) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาด้านสื่อการสอน พบว่า ครูผู้สอนขาดความชำนาญในการใช้สื่อ อิเล็กทรอนิกส์ สื่อไม่เพียงพอ การสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อสื่อ และมีความต้องการในการจัด ฝึกอบรมพัฒนาครูผู้สอนให้มีทักษะในการใช้สื่อทางด้านเทคโนโลยี (ซูมัยยะห์ สาและ, 2551; มุสลีฮะฮ์ สุหลง, 2557; มุฮัมมัดนาเซ สามะ, 2552; นูรีซัน ดอเลาะ, 2551; อัดนันย์ อาลีกาแห, 2553; อิสมาแอล หลีเส็น, 2557; ฮาसानะ จิเหมม, 2557) ซึ่งหากครูผู้สอนสามารถใช้สื่อการสอนอย่าง มีประสิทธิภาพ รู้จักใช้สื่อการสอนและเทคนิคที่จะทำให้นักเรียนมีความสนใจในบทเรียนและเกิด ประสิทธิภาพในการเรียนแล้ว จะทำให้การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย (จริยา เหนียนเฉลย, 2546)

โรงเรียนอัลอิสลามียะห์เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควบคู่สามัญ มี บุคลากร 52 คน และนักเรียน 414 คน ซึ่งตั้งอยู่เลขที่ 184 หมู่ 9 ตำบลมะรือโบออก อำเภอ เจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งผู้วิจัยดำรงตำแหน่งในโรงเรียนเป็นฝ่ายวิชาการศาสนา มีหน้าที่ รับผิดชอบในด้านสื่อการสอน และจากรายงานการประชุมของโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ครั้งที่ 5/2559 (โรงเรียนอัลอิสลามียะห์, 2559) พบว่าครูในโรงเรียนอัลอิสลามียะห์มีปัญหาในด้านใช้สื่อการสอน เช่น ครูผู้สอนขาดความรู้ ในการผลิตสื่อการสอน และขาดทักษะในด้านการใช้สื่อในการจัดการเรียนการ สอน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการจัดการศึกษาตามที่นักวิชาการได้ค้นพบ จากปัญหาดังกล่าวได้รับ ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขคือ จัดให้มีการอบรมครูอิสลามศึกษาในเรื่องการจัดทำสื่อการเรียนการ สอนอิสลามศึกษา พร้อมทั้งแนะนำวิธีการใช้สื่ออย่างถูกต้อง (นูรีซัน ดอเลาะ, 2551)

การฝึกอบรมก็เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถพัฒนาความรู้และการปฏิบัติของครูผู้สอน ได้ (ปีพมา จันทรวิมล, 2556; วารุณี อัครโกติน, 2554) แต่จะต้องพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมให้ผ่าน เกณฑ์ค่าเฉลี่ยที่กำหนดและสามารถนำไปใช้ได้ จะส่งผลด้านความรู้และทักษะของผู้เข้ารับการ ฝึกอบรม

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงพัฒนาชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส เพื่อยกระดับและพัฒนาความรู้ความเข้าใจของครูอิสลามศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน และเพื่อ เป็นแนวทางในการแก้ไข ปัญหา ปรับปรุง พัฒนา ในด้านการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาของครูใน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอน และทัศนคติต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยใช้ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส
3. เพื่อประเมินทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยใช้ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยใช้ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) เกณฑ์ค่าเฉลี่ยความเหมาะสม และค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ 2) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอน และทัศนคติต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา 3) ทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา และ 4) ความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือ ครูอิสลามศึกษาที่ปฏิบัติการสอนในปีการศึกษา 2560 จำนวนทั้งสิ้น 20 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูอิสลามศึกษา ซึ่งเป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีเงื่อนไขที่ผู้วิจัยได้กำหนดคือ ต้องเข้าฝึกอบรมจนจบระยะเวลาของหลักสูตรฝึกอบรม เป็นครูแกนนำที่โรงเรียนคัดเลือกให้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นครูที่สอนอยู่ในกลุ่มสาระภาษาอาหรับ โดยกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมมีจำนวนทั้งสิ้น 6 คน (เป็นเพศชาย 4 คน และหญิง 2 คน อายุระหว่าง 20-50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี 5 คน และระดับชานาวิयी 1 คน และส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการฝึกอบรมด้านสื่อการสอน)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส ประกอบไปด้วย 1) หลักสูตรฝึกอบรม 2) แผนการฝึกอบรม 3) สื่อประกอบการฝึกอบรม และ 4) เครื่องมือวัดและประเมินผลการฝึกอบรม ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอนก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบวัดทัศนคติต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบประเมินทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะในการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยประยุกต์รูปแบบการพัฒนาชุดฝึกอบรมของ ปัทมา จันทิมล (2556) และวารุณี อัสวโกดิน (2554) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ ‘คิด-ค้น-คุย-เขียน’ ของ ชัมซู สาอู (2558) ใช้แนวคิดการพัฒนานวัตกรรมการสอนเบื้องต้นรูปแบบ ADDIE (Analyze, Design & Develop, Implement, Evaluation) (McGriff, 2000) เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ตามทฤษฎีของ โนลส์ (อรัย ศักดิ์สูง, 2543) เพื่อมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นภายในระยะสั้น ผู้วิจัยจึงได้มีการปรับลดและหลอมรวมขั้นตอนของ ADDIE และได้บูรณาการเข้าด้วยกันกับหลักการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ซึ่งได้มีการเพิ่มกระบวนการ ศึกษาดูงาน (Field Trip) และ ถอดบทเรียน (Lesson Learned) จากนั้นได้นำมาประมวล สังเคราะห์ เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย และพัฒนาเป็นชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส โดยพัฒนาชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL “ดูงาน-คิด-ค้น-ทดลอง-ถอดบทเรียน” (FADIL Model) ดังรายละเอียดคือ

ดูงาน (Field Trip) คือ การเปิดโลกทัศน์ เพื่อเพิ่มประสบการณ์ และสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้เกิดแรงกระตุ้น สร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

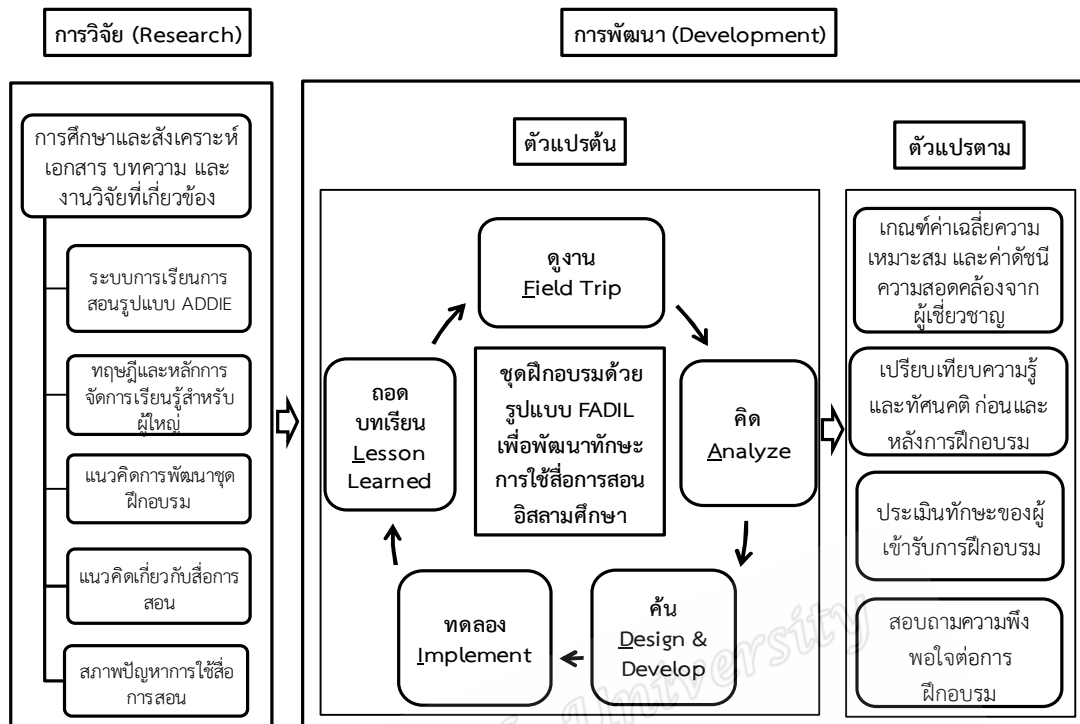
คิด (Analyze) คือ กระบวนการที่ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมคิดวิเคราะห์ผ่านกิจกรรมการอบรมโดยมีผู้วิจัยวิจัยเป็นเพื่อนคู่คิด (กัลยาณมิตร)

ค้น (Design & Develop) คือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมและผู้วิจัยเพื่อออกแบบและผลิตสื่อการสอนอิสลาม

ทดลอง (Implement) คือ การทดลองใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาที่ผลิตขึ้น และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของสื่อระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมและผู้วิจัย

ถอดบทเรียน (Lesson Learned) คือ การสรุปบทเรียนเพื่อสะท้อนความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสื่อการสอน และเพื่อการขยายผลต่อไป

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการฝึกอบรม โดยเริ่มศึกษาดูงานที่โรงเรียนพิระยานาวินคลองหินวิทยา จ.ปัตตานี และจัดฝึกอบรมที่ห้องสื่อ IT โรงเรียนอัลอิสลามียะห์ ระหว่างเดือน พฤษภาคม – กรกฎาคม พ.ศ.2560 เป็นเวลา 3 เดือน โดยการฝึกอบรม 5 ครั้ง รวมเป็นระยะเวลา 19 ชั่วโมง

ผลการวิจัย

1. ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา สำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส ผ่านเกณฑ์ค่าเฉลี่ยที่กำหนด มีความเหมาะสม และมีความสอดคล้องทุกประเด็น ($\bar{x} = 3.81, S.D. = .32$) และ ($IOC = 0.86-1.00$)
2. คะแนนทดสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอนของผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรม โดยภาพรวม คือ ($\bar{x} = 8.50, S.D. = 1.87$) และหลังการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอนเพิ่มขึ้นทุกคน ($\bar{x} = 13.83, S.D. = 1.47$) โดยค่าเฉลี่ยคะแนนทดสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอนของผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรม โดยภาพรวม คือ ($\bar{x} = 8.50, S.D. = 1.87$) และหลังการฝึกอบรม ($\bar{x} = 13.83, S.D. = 1.47$) เมื่อนำมาเปรียบเทียบกัน พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหลังการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอนเพิ่มขึ้นก่อนการฝึกอบรม

3. ระดับทัศนคติต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาของผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ($\bar{x} = 3.07$, S.D. = .60) และหลังการฝึกอบรม พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีระดับทัศนคติต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาเพิ่มขึ้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = .49)

4. คะแนนเฉลี่ยระดับทัศนคติต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาของผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ ($\bar{x} = 3.07$, S.D. = .60) และหลังการฝึกอบรมมีค่าเท่ากับ ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = .49) เมื่อนำมาเปรียบเทียบกัน พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทัศนคติต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาเพิ่มขึ้นก่อนการฝึกอบรม คะแนนเฉลี่ยระดับทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยภาพรวมรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = .39)

5. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = .36) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เนื้อหาการฝึกอบรมตรงกับความต้องการ ($\bar{x} = 4.66$, S.D. = .52) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การฝึกอบรมสอดคล้องกับสภาพลักษณะการใช้งานจริง ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = .41) และ ลำดับเนื้อหาที่มีความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = .75)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาด้วยรูปแบบ FADIL สำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาประมวลและสังเคราะห์เป็นโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรม ยกย่องแผนการฝึกอบรม จัดทำสื่อประกอบการฝึกอบรม และสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการฝึกอบรม จากนั้นจึงนำโครงร่างหลักสูตร ยกย่องแผนการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรม ไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม และนำเครื่องมือวัดและประเมินผลการฝึกอบรมได้แก่ แบบทดสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอน แบบวัดทัศนคติต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา แบบประเมินทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม ไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้อง ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรม แผนการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรม แต่ละองค์ประกอบ พบว่า มีความเหมาะสมในระดับ มาก ($\bar{x} = 3.81$, S.D. = .32) และผลการประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือวัดและประเมินผลการฝึกอบรม พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (0.86-1.00) ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องกันทุกประเด็น จึงถือว่าสามารถนำไปใช้ได้

ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้พัฒนาชุดฝึกอบรมด้วยการสังเคราะห์ แนวคิดหลักการออกแบบระบบการเรียนการสอนรูปแบบ ADDIE ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนารูปแบบการสอนที่นำออกแบบการเรียนรู้และนักพัฒนาการฝึกอบรมนิยมใช้กัน เพื่อวิเคราะห์ ออกแบบ พัฒนา ดำเนินการให้เป็นผล และประเมินผล (McGriff, 2000) และเป็นการ

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นในด้านวิธีการสอนที่ยึดถือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากกว่าวิธีการที่ยึดถือผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ส่วนในด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่นั้นผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญถึงลักษณะทั่วไปและลักษณะเฉพาะของแต่ละคน ได้แก่ อายุ ระดับความรู้ สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมซึ่งการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่กับเด็กนั้นมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ต้องมีความเหมาะสม เพื่อสามารถทำให้ผู้ใหญ่มีความรู้สึกที่จะเรียนและเห็นถึงความจำเป็นหรือผลลัพธ์ที่จะได้ อันจะส่งผลต่ออาชีพหรือสถานะของตนเองในอนาคต และจากแนวคิดการพัฒนาชุดฝึกอบรม นอกจากนี้การที่ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรตามลำดับขั้น ของ ไทเลอร์ (คาร์ณ โปรยเงิน, 2550) สู่การสังเคราะห์และพัฒนาเป็นชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL ซึ่งขั้นตอนการพัฒนาชุดฝึกอบรมดังกล่าวได้มีการจัดเรียงเนื้อหาสาระให้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร และนำมาจัดลำดับเพื่อมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ โดยการนำทุกขั้นตอนมาวิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้ชุดฝึกอบรมที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ และมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นภายในระยะสั้น กระบวนการ 5 ขั้นตอนที่พัฒนาขึ้น คือ “ดูงาน-คิด-ค้น-ทดลอง-ถอดบทเรียน” นั้นช่วยส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ได้อย่างดี (อรัญย์ ศักดิ์สูง, 2543) โดยมีรายละเอียด คือ

ดูงาน (Field Trip) คือ การเปิดโลกทัศน์ เพื่อเพิ่มประสบการณ์ และสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้เกิดแรงกระตุ้น สร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งตอบสนองด้านความต้องการและความสนใจของผู้ใหญ่ที่จะถูกชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีถ้าหากว่าตรงกับความต้องการและความสนใจ เพราะฉะนั้นควรจะมีการเริ่มต้นกระบวนการพัฒนาสำหรับผู้ใหญ่ด้วยการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้มีขวัญและกำลังใจในการเปลี่ยนแปลงตนเองอันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

คิด (Analyze) คือ กระบวนการที่ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมคิดวิเคราะห์ผ่านกิจกรรมการอบรมโดยมีผู้วิจัยวิจัยเป็นเพื่อนคู่คิด (กัลยาณมิตร) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ตามทฤษฎีของโนลส์ ด้านสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ ว่า การเรียนของผู้ใหญ่จะได้ผลดีถ้าหากถือเอาตัวผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน ดังนั้น หลักสำคัญของการจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้ใหญ่ต้องยึดถือตามประสบการณ์และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ มิใช่ตัวเนื้อหาวิชาทั้งหลาย

ค้น (Design & Develop) คือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมและผู้วิจัยเพื่อออกแบบและผลิตสื่อการสอนอิสลามศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ตามทฤษฎีของโนลส์ ด้านการวิเคราะห์ประสบการณ์ว่า ประสบการณ์ที่ผ่านมาของผู้ใหญ่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุด ดังนั้น การวิเคราะห์และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกันจะสามารถนำมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อไป

ทดลอง (Implement) คือ การทดลองใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาที่ผลิตขึ้น และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของสื่อระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมและผู้วิจัย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ตามทฤษฎีของโนลส์ ในเรื่องของผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง

ว่า ความต้องการที่อยู่ในส่วนลึกของผู้ใหญ่คือ ความรู้สึกต้องการที่จะสามารถทำด้วยตนเอง เพราะฉะนั้น บทบาทของผู้สอนควรจะเป็นผู้สืบทอดหรือค้นหาคำตอบร่วมกับผู้เรียนมากกว่าทำหน้าที่แค่ส่งผ่านความรู้หรือเป็นสื่อสำหรับความรู้แล้วทำหน้าที่ประเมินผลว่าเขาคล้อยตามหรือไม่ ดังนั้น ผู้สอนจะต้องเสริมแรง สนับสนุนในสิ่งเขาคิดและเปิดโอกาสให้ได้แสดงออก

ถอดบทเรียน (Lesson Learned) คือ การสรุปบทเรียนเพื่อสะท้อนความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสื่อการสอน และเพื่อการขยายผลต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ตามทฤษฎีของโนลส์ ด้านความแตกต่างระหว่างบุคคลว่า บุคคลเมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้น ความแตกต่างในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านความคิด อารมณ์ ร่างกาย ก็จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ฉะนั้น ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในแต่ละชั้น ย่อมเป็นไปตามระดับวัยหรืออายุของผู้ใหญ่แต่ละคน ดังนั้นควรเปิดโอกาสให้ผู้ใหญ่ได้ถกเถียงจนถึงความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ ที่ได้รับเพื่อสะท้อนเป็นปัจจัยในการแก้ไข พัฒนาและขยายผลต่อไป

2. ผลการทดลองใช้ชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีคะแนนการทดสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าคะแนนการทดสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการสอนก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และในด้านทัศนคติต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาหลังการฝึกอบรมสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติต่อการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และในด้านทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนเฉลี่ยระดับทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และในด้านความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีระดับความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งได้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า จากผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า จุดแข็งของชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาสำหรับครูโรงเรียนอัลอิสลามียะห์ จังหวัดนราธิวาส รายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คือ ด้านเนื้อหาการฝึกอบรมตรงกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความตั้งใจในการฝึกอบรม ด้านวิธีการฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL ทำให้เกิดความน่าสนใจเพิ่มขึ้น ด้านสื่อประกอบการฝึกอบรมมีความครอบคลุมและมีจำนวนพอเหมาะ และด้านวิทยากรก็ได้ให้ความรู้ได้อย่างชัดเจน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ชุดฝึกอบรมนี้ ส่งผลต่อความรู้ ทัศนคติ และทักษะ ทำให้ครูอิสลามศึกษามีความรู้ ทัศนคติ และทักษะเพิ่มขึ้นจากเดิม ทั้งนี้ เนื่องจากองค์ประกอบของหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ เพราะได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิจิตรา ธงพานิช (2559) พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด จะส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจ หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าอบรมได้สะท้อนเรื่องการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับสภาพลักษณะการใช้งานจริงค่อนข้างน้อย ซึ่งเป็นส่วนที่ต้องแก้ไขปรับปรุง ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าระยะเวลาของการฝึกอบรมนั้นสั้นเกินไปและผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่มีประสบการณ์ในการพัฒนาสื่อให้เป็นของตนเองมาก่อน ทำให้เกิดอุปสรรคในการนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมมาประยุกต์กับการใช้งานจริง ส่วนเรื่องความเหมาะสมของลำดับเนื้อหาก็เป็นประเด็นที่ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะว่าผู้วิจัยใช้ภาษาไทยเป็นหลักในการอบรม ซึ่งอาจทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่คุ้นชินกับการใช้ภาษาไทย อีกทั้งเนื้อหาที่เป็นภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ ทำให้เกิดความสับสนในการทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่ได้นำเสนอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL เพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษา ด้วยการปรับเพิ่มในด้านสื่อประกอบการฝึกอบรม โดยการเพิ่มภาษาที่เป็นภาษานัดของกลุ่มตัวอย่างเช่น ภาษามลายู หรือภาษาอาหรับ

2. ควรมีการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดฝึกอบรมด้วยรูปแบบ FADIL โดยการปรับเพิ่มรูปแบบการเรียนรู้ จากรูปแบบ FADIL เป็น RE-FADIL เพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รายละเอียดของรูปแบบที่ปรับเพิ่ม ดังนี้

ขั้นตอน “R” Research สำรวจ คือ การสำรวจเพื่อให้ทราบถึงปัญหาและเปลี่ยนแปลงปัญหาให้เป็นโอกาสเพื่อให้เกิดการพัฒนา

ขั้นตอน “E” Empowerment สร้างพลัง คือ การส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้มีความเป็นตัวเอง สามารถควบคุมตนเอง เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแนวทางที่พึงปรารถนา

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เอกสารอ้างอิง

คำรณ โปรงเงิน. 2550. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องเทคนิคการเพิ่มผลผลิตด้านบุคลากร: กรณีศึกษาพนักงานฝ่ายผลิตแผนกบรรจุผลิตภัณฑ์กลุ่มสื่อสารโทรคมนาคมไร้สายบริษัท ดิจิตอลโฟนจำกัด. ปริญญาานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอุตสาหกรรมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จรรยา เหนียนเฉลย. 2546. เทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพฯ. ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

ซัมซุ สาอุ. 2558. ผลการพัฒนาทักษะการเขียนบทความวิชาการสำหรับนักศึกษาปริญญาโทด้วยเทคนิคการสอน “คิด-ค้น-คุย-เขียน”. วารสาร อัล-ฮิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี, 5(9), 61-70.

ซูมัยยะห์ สาและ. 2551. บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังในการจัดการเรียนการสอนของวิทยากรอิสลามศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- นุรีซัน ดอเลาะ. 2551. สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พิจิตรา ธงพานิช. 2559. การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการออกแบบการ
จัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการย้อนกลับ (Backward Design) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของ
นักเรียน. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติครุศาสตร์วิจัยครั้งที่ 1
<http://www.conference.edu.ksu.ac.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2559.
- ปัทมา จันทวิมล. 2556. การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมแบบผสมผสานโดยใช้หลักการจัดการ
ความรู้ และการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อพัฒนาสมรรถนะการออกแบบการฝึกอบรมของ
นักพัฒนาบุคลากร. ปรินญาครุศาสตร์ดุษฎิบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสาร
การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มุสลีฮะฮ์ สุหลง. 2557. การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มูฮัมมัดนาเซ สามะ. 2552. สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของ
รัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
อิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- โรงเรียนอัลอิสลามียะห์. 2559. รายงานการประชุมสามัญประจำปีการศึกษา 2559 ครั้งที่ 5.
- สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี. 2553. ข้อมูลโรงเรียนเอกชนในระบบสังกัดสำนักงาน
การศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี. จาก: <http://www.o pep.go.th>. สืบค้นเมื่อวันที่ 10
มิถุนายน 2559.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.
กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- วารุณี อัสวโกดิน. 2554. การพัฒนาหลักสูตรอบรมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของ
บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินญาณีพนธ์ดุษฎิบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัดนันย์ อาลีกาแห. 2553. ปัญหาและความต้องการของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการ
สอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษา
ระดับประถมและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อรทัย ศักดิ์สูง. 2543. การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างทฤษฎี แอนดราโกยี (Andragogy) ของมัลคอล์ม โนลส์ กับวิธีการสอนในหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อิสมาแอล หลีเส็น. 2557. สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในจังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ฮาสาน๊ะ จิเหม. 2557. สภาพปัญหากระบวนการใช้สื่อการสอนอิสลามศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

McGriff, Steven J. 2000. *Instructional System Design (ISD): Using the ADDIE Model*. from:<https://www.lib.purdue.edu/sites/default/files/directory/butler38/ADDIE.pdf> Retrieved 12 March 2017.

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Prince of Songkla University
Pattani Campus
ภาคผนวก จ
รายนามผู้เข้ารับการศึกษา

รายนามผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม

1. นายหมู่ไฮมิง มะแน
2. นางสาวชูรีตา มามะ
3. นางสาวลัซมีญ๊ะ คื่อเร๊ะ
4. นายมุสลิม สาแม
5. นายมะนาเซ วาฮับ
- 6 นายมะอัดฮัม มะแน

Prince of Songkla University
Pattani Campus